

RIIGIKOGU

IV koosseis.

III istungjärk.

33. koosolek.

20. veebruaril 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. A. Mekkart'i küsimine Vabariigi Valitsusele Majanduseministri korteri ja autosõitude kohta.
5. L. Johanson'i, O. Gustavson'i ja J. Voiman'i arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele maal tööliste elukorterite lammutamise kohta.
6. O. Gustavson'i, L. Johanson'i ja J. Voiman'i arupärimise-ettepanek Põllutöoministrile popsikohtade korraldamisega viivitamise kohta.
7. L. Kääru erakorraline teadaanne tema korteri läbiotsimise kohta ja läbirääkimised sel puhul.
8. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele riigiteenijatele teenistusevanuse tasu mittemaksmise asjas.
9. Seitsmenda rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastuvõetud õnnetusjuhtude läbi vigastatud oma- ja välismaa töölistega ühtlase ümberkäimise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel.
10. Tööstuslike koolide seaduse § 4 muutmise seadus — III lugemisel.
11. Majandusekoolide seaduse § 11 muutmise seadus — III lugemisel.
12. Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seadus — III lugemisel.
13. Haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab teine abiesimees R. Penno kell 10.15 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi A. Tõllassepp.

1. Päevakorra täiendamine.

Päevakorda täiendatakse: J. Voiman'i (stp) ettepanekul 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised; Teedeminister A. Jürman'i ettepanekul 5. punktiga — Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele riigiteenijatele teenistusevanuse tasu mittemaksmise asjas.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis: 1. veksliseaduse üldkomisjoni;

2. laevade päästmise ning neile abiandmise ja uppunud ning randunud varade seaduse üldkomisjoni;

3. laevade kokkupõrgete seaduse üldkomisjoni;

4. administratiiv-sissenõudmise seaduse üldkomisjoni;

5. kalapüügi seaduse muutmise seaduse maakomisjoni, juriidilise külje suhtes seisukoha võtmiseks üldkomisjoni;

6. maanteede seaduse muutmise seadus omavalitsuse komisjoni; rahandusliku külje suhtes rahaasjanduse komisjoni;

7. seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse rahaasjanduse komisjoni — laiendatud koosseisus;

8. avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse muutmise seaduse rahaasjanduse komisjoni, seisukoha võtmiseks haridusekomisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni — laiendatud koosseisus — O. Gustavson'i asemele B. Eilman (stp) ja Th. Schmidt'i asemele L. Käär (tp);

üldkomisjoni O. Gustavson'i asemele P. Schütz (stp);

omavalitsuse komisjoni O. Torgi asemele V. Kaaver (tp).

4. A. Mekkart'i küsimine Vabariigi Valitsusele Majanduseministri korteri ja autosõitude kohta.

A. Mekkart (stp, loeb): (A. Laur, as: Saate küsimine Genfi raadioteel! — J. Voiman, stp: Mis selle Lauril viga on? — A. Laur, as: Küsige rkl. Oinalt ka.)

Kas vastab tõele, et praegune Majanduseminister härra J. Zimmermann:

1) Kasutab praegu Välisministeeriumile kuulavas riigihoones korterit, millise eest üür on tasumata alates sellest ajast saadik, kui härra Zimmermann Majanduseministriks on?

2) Läänud suvel kasutas riigi autot isiklikeks sõitudeks Tallinna ja oma kodukoha vahel?

5. L. Johanson'i, O. Gustavson'i ja J. Voiman'i arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele maal tööliste elukorterite lammutamise kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Mitte ainult linnas, vaid ka maal on raske korterikriis. Uute hoonete juurdeehitamine ei sünni tarvilikul määral. Viimasel ajal on takistusi isegi asunikkude ehituselaenu saamiseks. Paljud asunikud on materjali kohale vedanud, alusmüürid valmis ehitatud, kuid ei saa ehitust jätkata ega lõpule viia, sest ei saa ehituselaenu kätte.

Samal ajal aga kestab maal elamiskõlblikkude hoonete lammutamine ja seniste elanikkude väljatõstmine.

Nii näiteks Ahja vana-asunduses müüakse lammutamiseks ja äravedamiseks endine mõisatöölise maja, mis alles 1911. a. ehitatud ja kus 6 perekonda elavad.

Kavastu mõisatöölise elumajast tahetakse endisi mõisatöölisi, leski ja nais-töölisi, kellel lapsed toita, välja tõsta.

Kastre mõisatöölise elumajast tahetakse samuti elanikke välja tõsta, kuigi need seni seal kümned aastad on elanud, ning neil nüüd ühes suurte perekondadega kuskile pole minna.

Kuna sarnast tööliste elukorteritest väljatõstmist ja eluhoonete lammutamist ei saa õigustada, pöörame Vabariigi Valitsuse poole järgmiste küsimustega:

1) Mis otstarbel lammutatakse elamiskõlblikke hooned?

2) Kas Vabariigi Valitsusel on teada, et väljatõstetud töölis perekonnad jäävad ilma ulaluseteta?

3) Mis mõtleb Vabariigi Valitsus teha maal korterikriisi vähendamiseks?

19. veebr. 1930. a.

L. Johanson. O. Gustavson. J. Voiman.“)

L. Johanson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil praegu valitseb korterikriis mitte ainult linnas, vaid ka maal, ja väga paljud inimesed on sunnitud maalt linna asuma just sellepärast, et maal ei ole elukortereid. Võibolla, et nad saaksid veel vast ajajooksul tööd ühte või teise kohta, aga korterid puuduvad. Uute korterite juurdeehitamises maal on viimasel ajal isegi asunikkude juures seisak tulnud, — ei anta välja ehituselaenu. Ka materjali saamises on sagedasti takistusi seal, kus neid ei tarvitseks olla. On juhte pea igalpool, kus asunikud, kes tahavad oma maa peale asuda, mida nad saanud, on sinna vedanud juba ehitusmaterjali, plaanid on kinnitatud, paberid korras, kuid juba aasta peavad ootama, materjal mädaneb, aga ehituselaenu kätte ei saa.

On isegi sääraseid nähte, näiteks Tartumaal, kus on maja pooleni üles ehitatud, kuid lõpuni viia ei saa, sest jällegi ei anta ehituselaenu välja. Tähendab, isegi asunikkude juures tehakse takistusi praegu uute hoonete juurdeehitamises, ja seda hullem on lugu teiste elanikkude juures, olgu need siis põllupidajad, kellel juba majad on, või teised elanikud maal. Uute elukorterite ehitamiseks neile, kellel maad on ja kes asunikkude kilda ei kuulu, ei tehta absoluutselt midagi. (J. Fuks, as: Metsamaterjal tahetakse ära võtta.) Kuidas metsamaterjaliga on, sellest võib teine kord kõnelda. Nii et midagi ei tehta selleks, et uusi elukortereid juurde ehitada. Üks elamiskõlblik hoone teise järele lammutatakse, kistakse maha ja veetakse laiali, ja ka need inimesed, kes seni seal elanud, need pillatakse ilma mööda laiali, korterit neil ei ole, ja loomulik on, kui nad linnadesse ja alevitesse valguvad. Needsamad inimesed, kes praegu seda teevad, tulevad ja kurjustavad selle üle, et inimesi rohkesti linna tuleb, ja et linnad kasvavad. Terve see politika, mida Põllutööstusminister ja valitsus ajavad, on sihitud sinna, et inimesi maalt välja kõrvetada. Üksikuid näiteid võiks tuua terve rea, piirdun täna ainult mõnega, mis pärit Tartumaalt.

Näiteks Ahja vanas asunduses on endine tööliste maja, kus inimesed hulga aega elanud. Nüüd tahetakse see maja ära müüa. Kuipalju riik selle läbi võidaks, kui ta need hooned ära müüb ja inimesed välja tõstab? Selle maja hind on määratud 760 krooni, kuid et selle eest ei ole saadud ära müüa, siis läheb see uuesti müügile, ning loodetakse saada sellest 250 krooni. 250 krooni saab riik hoonest, kus praegu elavad perekonnad, kellel ei ole kuhugi minna.

Võtame teise näite. Kavastus on terve rida inimesi jäänud maata ja elab praegu jõe kaldal endisel mõisamaal. Varemalt käisid need inimesed Kastre mõisas tööl, kuid nüüd on see mõis välja antud ja tööd ei leidu kuskil. Neil inimestel on võrdlemisi suured perekonnad. Nad on tunnustatud maasaamise-õiguslikeks, aga maad ei ole neile antud. Kui nad on läinud võimumeestelt küsima, siis on nad saanud vastuse, et maad ei ole, ja kui taevast tuleb, siis saab. Nii vastatakse praeguse valitsuse agentide poolt mõisatöölisele, kes lähevad maad nõudma. Selle asemel, et neile maad anda, tõstetakse nad korteritest välja. Tekib küsimus, kuhu need inimesed peavad minema? (J. Fuks, as: Härra Tõnisson ütles Karksis, et maa pole hobusenahk, mis venitada annab!) Kes on öelnud? (J. Fuks, as: Härra Tõnisson!) Härra Fuks ütleb, et maa ei ole hobusenahk, mis

venib. Suured asunikud on maad saanud ja kuidas nad on saanud, selleks olgu toodud näide selle hobusenaha venitamise kohta Tartumaalt. Alles hiljuti sõitsin raudteel. Mees tuleb sisse suurte kastidega ja paneb need minu pea kohale. Mina küsin, mis neis suurtes kastides on. Tema ütleb, et neis on kilukarbid ja kompvekikastikesed. Nurgas istub kena näoga kooliealine preili, ja mees hakkab talle kohe kompvekke pakkuma. Mina küsisin: „Mispärast Teie neid niipalju ühes kannate?“ Tema vastab: „Käin maad mööda ringi, müün neid ning olen juba umbes 4.000 eest ära müünud.“ Mina ütlen: „Teie lähete ju varsti rikkaks sel kombel.“ Tema vastab, et saanud ka maad 50 vakamaad. Mina küsin: „Mis Teie maaga teete, olete kaupmees, teenite palju rohkem kauplemisega. Olete Tartu linna inimene ja ei oskagi maad tarvitada.“ Tema vastab: „Ega see mõni kunst ei ole, kui teised asunikud oskavad maaga ümber käia, mispärast siis mina mitte, võibolla ma ei hakkagi ise seda maad kasutama.“

Vaadake, seal on hobusenahk küllalt veninud, on veninud 50 vakamaa suurusks. Maad on saanud inimesed, kellel seda tarvis ei ole, kuna samas mõisas on töolisteperekonnad, kes 20 aastat lootnud, et nad maad saavad. Need inimesed aga maad ei saa, nad tõstetakse isegi sealt välja. Näiteks Kastres sünnib väljatõstmine niinimetatud „seaduslikus korras“, seal tõstetakse välja perekond, kellel kaks poega sõjaväeteenistuses olnud ja kellel viis alaealist last, kõige vanem 10½-aastane, kõige noorem 1½ aastat vana. Maad on antud suurasunikkudele, aga need, kes kui sipelgad seal tööd teinud kümnete aastate jooksul ja kes seal ühe osa lapsi suureks kasvatanud, tõstetakse välja. See on maapolitika, mida meil viimasel ajal on hakatud ajama. Kui niisugused nähtused meil ka edaspidi maad leiavad, siis pean ütleva, see otstarbekohane ei ole, ning niiviisi talitada ja teha ei tohi. Meil näib valitsusel sihiks olema juhtida asunduse maid üksikute kompvekikaupmeeste ja suurnikkude kätte. Seejuures jäetakse tõsiseid põlluharijaid maata. Sellest vähe. Neid inimesi, kes juurtega maa küljes, kes seal elanud, kelle vanemad seal elanud, kes linnas ei ole kunagi olnud, kelle lapsed maal üles kasvanud, pannakse liikuma, heidetakse senistest kohtadest välja selleks, et neist kohtadest teha samal ajal, kus korterikriis valitseb, tulepuid, ära müües elumaju, kus lasterikkad perekonnad elavad, 25 tuhande sendi eest, selleks, et neid väikesi maalapikesi saaksid juurde inimesed, kellele juba antud riigi maatagavaradest 50, 60—70 vakamaad. Sarnane talitamisviis on meie seisukohalt kuritegelik, ja seepä-

rast oleme esitanud käesoleva arupärimise, et valitsus võiks selle kohta siit kõnetoolilt seletust anda.

Juhataja: Rkl. Johanson, Teie tarvitase väljendust „kuritegelik“. Pean selle väljenduse haavavaks Vabariigi Valitsusele ja teen Teile märkuse.

(Häälletatakse.) Arupärimise-ettepanekut toetab 24 Riigikogu liiget, seega ei ole arupärimise-ettepanek vastu võetud.

6. O. Gustavson'i, L. Johanson'i ja J. Voiman'i arupärimise-ettepanek Põllutöoministrile popsikohtade korraldamisega viivitamise kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Kui Riigikogu 1926. a. võttis vastu Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse, siis eeldusel, et tähendatud seaduse teostamine sünnib kiirendatud korras.

Tähendatud seadus kohustab kohalikku korraldusekomisjoni talle esitatud palved vaatama läbi ja otsustama hiljemalt 6 kuu kestes (§ 12), arvates palvete esitamise päevast. Edasikaebused kohaliku korraldusekomisjoni otsuste peale maakorralduse komisjonile tulevad lahendada hiljemalt ühe aasta jooksul (§ 16). Rääkimata sellest, et ei kohalik korraldusekomisjon ega maakorralduse komisjon pole pidanud kinni seadusega määratud tähtajast, venib edasikaebuste otsustamine maakorralduse peakomisjonis lõpmata pikale. Hoolimata sellest, et Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus maksab juba 4 aastat, on maakorralduse peakomisjonis alles otsustamata umbes 1000 esitatud edasikaebust. On selge, kui tähendatud peakomisjonis endise tempoga edasi töötatakse, siis kulub veel aastaid, enne kui jõutakse lõpule selle tööga.

Pealegi on jäetud täiesti tähelepanuta popsikohtade tegelik eraldamine ja nende kinnistamine valdajate nimele.

Sarnane viivitamine äratub kohtadel üldist pahameelt ja ärevust seda rohkem, et mõnel pool on kohtuotsustel maha lõhutud nende popsikohtade hooneid, milliste korraldamisküsimus alles lõplikult otsustamata.

Ülaltoodu põhjal pöörame Põllutöoministri poole järgmiste küsimistega:

1. Kas on Põllutöoministril teada, et popsikohtade korraldamine andeksandmata viibib?

2. Mis kavatseb Põllutöominister teha popsikohtade asjus esitatud edasikaebuste otsustamise kiirendamiseks maakor-

ralduse peakomisjonis ja popsikohtade tegelikuks eraldamiseks ning nende kinnistamiseks nende valdajate nimele?

Tallinna, 19. II 30.

Oskar Gustavson. L. Johanson. J. Voiman.“)

O. Gustavson (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva kuu 11-dal sai täis neli aastat ajast, mil teine Riigikogu võttis vastu Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse. Nii siis on tänavune veebruar väikeseks juubeliks popsiseadusele, nagu rahvas on lühendatult hakanud nimetama seda valulast. Ühegi seaduse pärast pole meil vist löödud nii vihaseid lahinguid Riigikogus, ja väljaspool valatud nõnda palju sapiga segatud tinti, kui popsiseaduse pärast. Põllumeeste kogudele on ja jääb popsiseadus kuradilapseks. Alles eile kurtis lugupeetud Ado Johanson eelarve kolmandas alamkomisjonis, kuidas ta süda nukku löövat igakord, kui ta kaardil vaatab mõne Viljandimaa talu nägu, mis olevat hirmsasti rikutud popsiseaduse põhjal. Ja komisjoni liige härra Martinson oli väga kuri Põllutöoministeeriumi esindajate peale, mispärast need ei olevat omalajal vihasemalt võidelnud popsiseaduse saamise vastu. (M. Martinson, põl: Rääkige nii, kuidas asi on.) Siin läheb täide vana rahva kõnekäänd: vana viha ei roosteta. (J. Soots, põl: Niisugust kõnekäändu ei ole; niisuguse kõnekäändu Teie luuletate.) Sellest vihast tulebki nähtavasti otsida neid psühholoogilisi momente, miks popsiseaduse teostamine on edenedud nii visalt. Ametkond, keda härrad põllumehed on enne süüdistanud ja praegu süüdistavad selles, et nad popsiseaduse saamisele ei ole küllalt tugevasti vastu võidelnud, ei ole julenud nähtavasti olla küllalt energiline popsiseaduse teostamisel kohtadel.

Popsiseadus tahtis olla kiire iseloomuga seadus. Kohalikkude korraldusekomisjonide kokkuastumiseks oli nähtud ette kindel tähtaeg. Samuti oli ette nähtud tähtaeg palvekirjade esitamiseks ja nende otsustamiseks. Kohalikkudes korraldusekomisjonides oli selleks ette nähtud 6-kuuline tähtaeg, arvates palvete esitamise päevast. Samuti olid maakorralduse komisjonid seotud kindla tähtajaga. Aasta lubati selleks, et neile esitatud palvekirju arutada läbi.

Agaga juba tähtaegade suhtes andis end tunda ametnikkude aukartus popsiseaduse vastaste ees. Meie rühmal on korduvalt tulnud Riigikogus eelarve arutamise puhul kui ka muidu rõhutada seda, kuidas kohalikud riigimaade ringkonnavalitsejad kohalikkude korraldusekomisjonide esi-

meestena ei ole kinni pidanud seaduses täpselt määratud tähtajast kohalikkude korraldusekomisjonide kokkukutsumisel. Mitmes vallas kutsuti komisjonid kokku hiljem, kui seadus ette näeb. Ettekäändeks oli muidugi see — aega olevat härradel ringkonnavalitsejatel väga vähe. Seesuguse viivitamise tagajärjeks osutus loomulikult see, et edasikaebuste otsustamine maakorralduse komisjonis pidi tingimata viibima ja ei tulnud toime seaduses kindlaksmääratud tähtajaks. Samuti jättis väga mitmel pool paljugi soovida esitatud palvete sisuline läbivaatamine kohalikkudes korraldusekomisjonides. Siingi on meie rühmal Riigikogus tulnud enam kui üks kord tähelepanu juhtida sellele, kuidas ringkonnavalitsejad kahjuks on unustanud selle seaduse teostamisel selle peamise põhimõtte, millele popsiseadus rajati, — kaitsta popsi kui nõrgemat poolt peremehe vastu. Kuid need härrad talitasid just vastupidiselt: nad katsusid maksu mis maksab popse kohtadelt lendu panna. Kuidas ringkonnavalitsejad toimetavad, selle kohta räägivad kohapealsed kodanikud võimatuid lugusid. Ma ei mõtle salata, et oli ringkonnavalitsejaid, kes täitsid oma ülesandeid mõlema poole suhtes väga korrektselt. Aga nende härrade tänuväärt teened ei ulata kaugeltki katma kolleegide keerutamisi popside kahjuks.

Tänu kohalikkude korraldusekomisjonide lonkamisele tähtaegades, pidi loomulikult hilinema ka maakorralduse komisjonide töö maakonnalinnades. Ei pidanud needki komisjonid kinni seaduses ettenähtud tähtaegadest. Ja siingi juhtus sisuliselt libastumisi rohkem popside kui peremeeste kahjuks. Nii loeme ühest Pärnu maakorralduse komisjoni protokollist, et karjamaa tegemine põlluks ei tähendavat veel uudismaa ülesharimist.

Selle motiivi põhjal otsustas maakorralduse komisjon popsikoha eraldamise eitavalt, alles Riigikohus pidi maakorralduse komisjonile meelde tuletama, kuidas vaja seadust tõlgitseda.

Lõpuks on viibinud edasikaebuste otsustamine ka maakorralduse peakomisjonis. Popsiseaduses ei ole kahjuks ette nähtud tähtaega, millise kestel maakorralduse peakomisjon peaks esitatud palved otsustama. Nähtavasti jäeti see tähtaeg seaduses võtmata eeldusel, et sinna liiga palju palveid ja edasikaebusi ei koguks. Seega aga eksiti. Neid tuli siiski väga palju sinna kokku.

Ma olen kaugel mõttest, et maakorralduse peakomisjoni süüdistada, nagu oleks ta ise sihilikult tahtnud viivitada esitatud edasikaebuste otsustamisel. Maakorralduse peakomisjoni auks tuleb konstatee-

rida, et ta on töötanud võrdlemisi korrektselt mõlema poole suhtes. Aga ei saa märkimata jätta seda, et on kahtlemata olnud katseid kõrgemalt poolt seda komisjoni mõjutada niihasti töö tiheduse kui ka sisulise külje suhtes. Ma ei taha vastust anda küsimisele, kuivõrt need mõjutused vilja kandnud, kuid et need olemas, selle kohta on mul ümberlukkamatud tõendused. Kahtlemata oleks pidanud maakorralduse peakomisjon oma töid korraldama nõnda, et koosolekuid korraldataks tihedamini ja võiks otsustada rohkem edasikaebusi, kui see seni sündinud.

Praegu, mil popsiseaduse vastuvõtt 4 aastat täis, pakub selle teostamine kohtadel järgmist pilti: 1. jaanuariks k.a. oli üldse esitatud eraldamise palveid komisjonidele 13.047; neist 13.047 palvest on kohalikud korraldusekomisjonid otsustanud eraldamise jaatavalt 8.360, eitavalt — 4.105 juhul; kohalikkude korraldusekomisjonide otsuste peale on kaevatud edasi 3.578 korral. Maakorralduse komisjonid maakonnalinnades on otsustanud 5.316 palvet; neist on otsustatud eraldada kohti 3.836, ja eitavalt otsustatud, tähendab mitte eraldada, — 1.480. Kokku, nagu ütlesin, 5.316 kohta. Üldse on praegu maakorralduse komisjonides olemasolevate andmete põhjal otsustamata popsikohtade asju 2.043.

Maakorralduse peakomisjonis on üldse saadud 1.400 edasikaebust, neist on otsustatud lõpetada 119. Peakomisjonis on praegu otsustamata 880 popsikohtade eraldamise palvet. Riigikohtus on otsustamata 108 ja maakorralduse komisjonides kohtadel 925 palvet.

Säärane oli pilt 1. jaanuaril 1930.

Ettekantud andmed kinnitavad täies ulatuses mu väidet, et ei kohalikud korraldusekomisjonid ega maakorralduse komisjonid pole pidanud kinni popsiseaduses ettenähtud tähtaegadest palvete otsustamisel. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus ilmus Riigi Teatajas nr. 16 — 26. veebruaril 1926. a. ja hakkas järelikult maksma 8. märtsil samal aastal. Nimetatud seaduse § 17. järgi on palvete esitamiseks nähtud ette üks aasta. Järelikult oli palvete esitamise viimseks tähtajaks 8. märts 1927. Otsustamine peab popsiseaduse § 12. põhjal sündima kuue kuu kestes, tähendab hiljemini 8. septembriks 1928. Edasikaebuseks maakorralduse peakomisjonile on ühekuine tähtaeg ja otsustamiseks üks aasta. Järelikult pidid kõik esitatud palved olema läbi vaadatud maakorralduse komisjonides hiljemalt 8. oktoobriks 1929.

1. jaanuariks 1930 oli aga seal otsustamata 925 asja. Üldse on otsustamata asju 2.043.

Võidakse tähendada, et suurem hulk neist on asjad, mis algatatud popsiseaduse muutmise seaduse põhjal hiljem. Kõigepealt tuleb konstateerida, et tähendatud muutmise seaduse põhjal on algatatud ainult 582 asja üldse. Aga ka nende asjade otsustamisel ei ole kinni peetud seaduslikust tähtajast. Muutmise seadus ilmus Riigi Teatajas nr. 46 — 9. juunil 1928 ja hakkas maksma 19. juunil. Kuue kuu kestes võidi esitada täiendavaid palveid maakorralduse komisjonidele, tähendab nende esitamise kõige hilisemaks tähtajaks oli 19. detsember 1928, ja otsustamise viimseks tähtajaks 19. detsember 1929. Nagu need andmed näitavad, oli 1. jaanuariks otsustamata veel ligi tuhat asja, tähendab seadusenõuetest ei ole kinni peetud ka popsiseaduse muutmise seaduse teostamisel.

Edasi tuleb konstateerida, et ka maakorralduse peakomisjon on töötanud liiga pikkamisi, millistel mõjutustel, — seda ei taha ma antud korral käsitleda. Peakomisjonile on esitatud 1.400 asja, neist otsustamata 880, tähendab otsustatud 520 asja, nii siis alla poole.

Tekib küsimus, missugused tagajärjed on säärasel viivitusel? Mõnelt poolt on antud mõista, nagu ei oleks katki midagi, kui nende küsimuste otsustamine mõne kuu või isegi aasta veel viibib. Sellele arvamisele peab vastu vaidlema kõige kategoorilisemalt. Seda järgmistel kaalutlusel. Eelkõige peaks olema selge, missugust piinavat pinevust peavad tundma need popsid, kelle kohtade eraldamise otsustamine nii kaua viibib. Kuust kuusse ja aastast aastasse oodata, mis sünnib, see ei ole kerge.

Teine motiiv on see, et praegu, kus umbes 2.000 popsikoha küsimust veel otsustamata, — neid otsustamata kohti varitseb hädaoht. Mul on teada näiteks Pärnu-Viljandi rahukogu tegevusest paar juhtu, kus läinud suvel kohtuotsusega otsustati maha lõhkuda hooned neil popsikohtadel, missugused maakorralduse peakomisjon otsustanud eraldada. Kohus on teinud otsuse Balti eraseaduse põhjal, nii siis kaudselt mööda minnes popsiseadusest. Võidakse öelda, et kui Riigikohus popsimaade korraldamise asjus popsile õiguse annab, siis võib pops nõudmisega esineda kõigi kulude katteks, mida tekitanud majade mahalõhkumine. Tõesti lihtne. Aga meie teame, kui kergel käel kohapidajad niisugustes asjades talitavad. Kui popsil kord avaneb võimalus nõudmisega esineda maaomaniku vastu, siis ei ole sellelt maaomanikult midagi võtta: ta on oma kinnisvara vahepeal kellegi kolmandale ära sokutanud.

Sääraseid kaebusi on kuulda ka Valga- ja Võrumaalt.

Kolmandaks ei tohi unustada popsi-kohtade korraldamise edasiarendamist. Siin peab küll tegema etteheiteid Põllutöoministeriumile. Näib nii, et popsi-kohtade korraldamiseks ja nende kinnitamiseks valdajate nimele ei taha Põllutöoministerium illegi liigutada. Paistab nii, nagu ei oleks see üldse Põllutöoministeriumi asi. Selles küsimuses lähevad ametkondade esindajate arvamisest pealegi lahku. Riigi eelarve-komisjoni III alamkomisjonis avaldas ministri abi härra Talts arvamist, et popside maad tuleksid ühel ajal korraldamisele asunikude maa-dega. Tema arvates võiks seega saavutada minimaalsete kuludega maksimaalseid tagajärgi. See on ka meie rühma arvamine. Sellele seisukohale vaidles vastu härra Sinberg. Ma ei tea küll, mis motiivid temal on viimaks popsiseaduse kiire teostamise vastu. Ma konstateerin vaid seda, et härra Sinberg'i arvates see küsimus nii lihtne ei ole, kui härra ministri abi arvab. Tema ütles, et Põllutöoministerium tahab küll asunikude kohtade korraldamisega siduda ka popsi-kohtade korraldamise, aga ainult nende popsi-kohtade suhtes, milliste piirid puutuvad kokku korraldatavate asundustega. Kaugemale ei lubanud tema oma korralduse-töödega minna. Mina ei taha mõistatama hakata, kumb neist kangem mees on, ja kumma arvamine lõppude-lõpuks peale jääb. Aga eelmiste aastate kogemused lasevad oletada, et võtab vist ülekaie härra Sinberg'i, aga mitte härra Talts'i orientatsioon.

Õeldu põhjal peaks Riigikogu meie arupärimise poolt hääletamisega andma võimaluse Põllutöoministeriumile tulla ja öelda, kas ta tahab astuda samme selleks, et otsustataks palved, mis praegu veel otsustamata seadusevastaselt maa-korralduse komisjonides ja maakorralduse peakomisjonis.

Samuti on vaja selgust Põllutöoministeriumi seisukoha suhtes popsi-kohtade tegelikus eraldamises ja kinnistamises.

Meie arupärimisel ei ole poliitilist tagapõhja. See on kantud neist hädadest ja muredest, mis piinavad popse, kelle arv ulatub üle 10 tuhande. Ma arvan, et Riigikogu peaks need 10 tuhat kodanikku arvestama. Kui ta seda tahab, siis ei tohiks seda arupärimise-ettepanekut tabada eelmise arupärimise-ettepaneku saatus. Teen ettepaneku, võtta vastu käesolev arupärimise-ettepanek.

Arupärimine võetakse vastu 26 Riigikogu liikme toetusel.

7. L. Kääru erakorraline teadaanne tema korteri läbiotsimise kohta ja läbirääkimised sel puhul.

L. K ä ä r (tp, erak. tead.): Riigikogu liikmed! 18. skp. hommikul kella 6 ajal ilmusid minu korterisse kaks poliitilise politsei ametnikku ja üks välispolitseinik ja teatasid, et neil on kavatsus minu korteris läbiotsimine toime panna. Vaatamata minu protestile viidi see kavatsus läbi, otsiti läbi minu isiklik kirjavahetus, minu kohvrid, tuhni segamini minu voodi j.n.e.

Ma leian, et sellega on Riigikogu liikme õigusi väga teravasti riivatud, ja sellega on meie poliitiametnikud seaduse piiridest üle astunud. Loodan, et Riigikogu selles asjas oma seisukoha võtab.

J u h a t a j a : Rkl. Kaaver'ilt on ettepanek,

rkl. Kääru erakorralise teadaande puhul avada läbirääkimised täna. (Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud.

V. K a a v e r (tp): Minul on enam kui kord juhus olnud ette tuua andmeid kaitsepolitsei tegevuse kohta, kes mitte ainult ei astu üle oma võimupiirest, vaid on juba avalikult hakanud terroriseerima kodanikke, ja see on jätnud mulje, et meil siin tegemist ei ole mingisuguse demokraatliku vabariigiga, vaid erakorraliste fashistlike abinõudega katsutakse alla suruda igasugust protestivaimu, igat häält, mis valitsevate ringkondade vastu üles tõstetakse.

Läinud aastal tõi ette juhte, kuidas kaitsepolitsei kaasabil läbi pekseti Riigikogu liikmeid, kes üles astusid rahva-koosolekutel. Peale selle oli mul juhus ette kanda andmeid, kuidasviisi maal kihutusekoosolekutel Riigikogu liikmeid kaitsepolitsei poolt taga kiusati. Kõik see on ainult üks külg terves selles süsteemis, mida meie kaitsepolitseis tähele paneme, väikene episood sellest, mida oleme näinud 12 aasta jooksul Eesti Vabariigi kestes, kus kaitsepolitsei vaatamata sellele, et temal ei ole õigust kodanikkude erallu segada, ja vaatamata sellele, et on ette nähtud norm, millest üle ei tohi astuda, astub seadusest üle. Läinud aasta sügisel kaebas mulle keegi, et kaitsepolitsei on tunginud tema korterisse ja ähvardanud isegi korteri elanikku tappa. Lugu oli niisugune, et läinud aastal olin mina sunnitud end kõrvale hoidma kartuses, et võimud minu tabavad. Kaitsepolitsei aga oli saanud „andmed“, et mina olevat selle inimese korteris elanud, millest oli ka tingitud selle korteri läbiotsimine ja ähvardus korterimanikku tappa.

Edasi on mul andmed kaitsepolitsei tegevuse kohta, kus ta rahulikult ajal, kui vabrikutöölised tööl, hakkab vabrikutöölisi välja kutsuma kontorisse ja neile teeb mitmesuguseid ähvardusi, et kui nad vabriku administratsiooniga vastamisi satuvad, neid sealt paratamata lahti lastakse.

Veel üks juht. Kui kaitsepolitsei meie ajalehe konfiskeeris, läks ta niikaugale, et ta Riigikogu liikme portfelli läbi otsis, nimelt rkl. Kääru portfell otsiti läbi läinud sügisel. Vaevalt on kaitsepolitsei olnud sel arvamisel, et ta Riigikogu liikme puutumatus tunnustab, millepärast teda areteerida ei saa, ja seda nii võtab nagu see neile kasulik; kaitsepolitseil on võimalus igal ajal seda immuiniteeti rikkuda ja Riigikogu liiget ilma ühegi põhjusega läbi otsida ja areteerida.

Rkl. Käär oma erakorralises teadaandes tõi ette juhu, kus tema korter läbi otsiti, ja nagu kodanikkudest ajalehtedest näha, olevat seda tehtud põhjusel, et selles korteris oli elanud teine inimene, seltsimees Muru, kelle kaitsepolitsei areteeris. Selle ettekäände all olevat kaitsepolitsei korteri läbi otsinud, kuid see ettekäänd, mille ajalehed toonud, ei pea paika seepärast, et kui rkl. Käär selgel sõnal ütles kaitsepolitseile: „Siin on minu kirjavahetus, palun mitte puutada“, siis kaitsepolitsei ei teinud sellest väljagi, vaid jätkas läbiotsimist.

Edasi ei ole ka millegagi põhjendatud see, et meie partei liige Muru oleks olnud kontaktis põrandaalustega, nagu seda on heaks arvanud kirjutada põllumeeste kogude häälekandja „Kaja“ ja mõista andnud, et Eesti tööliste parteil on riigivastaste elementidega side, ja seepärast on läbiotsimise rkl. Kääru korteris andnud „üllatavaid tagajärgi“ meie tegevusest. Meie ei imesta sugugi, kui praegusel juhul on Riigikogu liikme õigusi riivatud. Meie ei imesta sugugi, kui praegune valitsus oma aparadi kaudu igasugust protestivaimu, igasuguseid meeleavaldusi, mis tööliiskonnas esile kerkivad, katsub alla rõhuda, ja selleks tarvitab abinõusid, mis põhiseaduses ega maksvates seadustes ei ole ette nähtud. Kuid selle juhtumise puhul, millest rääkis rkl. Käär, ei ole liigne, kui meie kogu töötavate hulkade tähelepanu juhime sellele terrorismiüstemile, mis maksmas praegu Eesti riigis, ja millist tarvitab kaitsepolitsei.

Juhataja: Rkl. Kaaver, leian Teie väljenduse haavava, teen Teile märkuse.

V. Kaaver (tp): Ei saa ka tähelepanu juhtimata jätta sellele provokatsioonile, mida tarvitab „meie“ valitsev ringkond ja millega töötatakse tööliiskumise

vastu. See juhtumine, millest praegu jutt, peab meie töötavatele hulkadele väga selgesti silmade ette seadma seisukorra, milles nad viibivad. Seepärast pöörame töötavate hulkade poole üleskutsega, aktiivselt säärase provokatsioonilise ja terroriabinõude vastu välja astuda ja kaitsepolitsei kui riikliku aparadi vastu võitlust alustada.

Juhataja: Rkl. Kaaver, ma leian Teie väljenduse ebaparlamentaarse ja palun Teid korrale.

V. Kaaver (tp): Ei ole liigne, kui meie praegu, ühenduses kogu meie politikaga, püstitame loosungi kaitsepolitsei laialipeksmise ja kaotamise ning praeguse riikliku surve ja terroriabinõude vastu võitlemise kohta.

Kohtu- ja siseministri kohustetäitja Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hünerson: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle erakorralise teadaande kohta, mis siin esitatud, oleks minul lühidalt järgmist teatada. Pritsimajas peeti avalikku koosolekut, ja seal esinesid muu hulgas rkl. Käär ja üks eraisik, härra Muru, riigivastaste üleskutsetega, muu hulgas et töötatöölised sõjariistad kätte võtaksid ja riigikorda kukutama hakkaksid. Vastav resolutsioon võeti sel koosolekul vastu. Et selle resolutsiooni teksti kätte saada, selleks pidi politsei minema eraisiku Muru korterisse, kes oli selle koosoleku kirjatoimetaja. Härra Muru ja härra Käär elavad ühises korteris. Politsei, kes sinna korteri läks, teatas, kui härra Käär protesteeris, et siin ei toimetata läbiotsimist härra Käär juures, vaid härra Muru juures. Selle teksti kättesaamiseks ei saanud politsei teisiti toimetada, kui ta tegi. Kuna siin härra Käär politsei tegevuse vastu tahab mingisugust protesti tõsta, siis minule paistab küll, et kui politseile midagi ette heita, siis ainult seda, et rkl. härra Käär kuritegevuselt otsekohe ei tabatud ja trellide taha ei pandud. Muud midagi temaga siin teha ei oleks olnud. (O. Gustavson'i, stp vahelhüüe. — J. Teemant, põl: Härra Gustavson, kui Teie oleksite siseminister, Teie talitaksite just niisama. — J. Soots, põl: Sotsialistlikud siseministrid on selles suhtes kõige kangemad.)

8. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele riigiteenijatele teenistusevanuse tasu mittemaksmise asjas.

Teedeminister A. Jürman: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogule on esitatud arupärimine rkl. A. Gretshanov'i, M. Mihkelson'i, E. Joonase ja teiste poolt, kus tuuakse ette riigitee-

nijatele teenistusevanuse tasu mittemaksmist ja päritakse aru Vabariigi Valitsuselt. Selles asjas oleks mul au järgmist teatada. Arupärijad tõid ette, et ei ole maksetud sadamatehaste ametnikkudele teenistusevanuse tasu, ja Teedeministeeriumile esitatud sadamatehaste ametnikkude mitmekordsed palved on tagajärgjätud. Siin peab aga tähendama, et arupärijad on kahe silma vahele jätnud asjaolu, nimelt sadamatehased kuuluvad asutiste hulka, millistele Riigikogu poolt 28. II 29 vastuvõetud Riigiteenijate teenistusevanuse tasu seaduse põhjal teenistusevanuse tasu maksmist ei võimaldata. (O. Gustavson, stp: Seal on, et eripõhikirjade alusel. Siin aga eripõhikirja ei ole.) Midagi muud on veel. Nimelt on selle seaduse § 2. punkt 6. öeldud, et teenistusevanuse tasu saamise õigust ei ole neil isikuil, „kes saavad palka riiklikkudelt eriotstarbelistest kapitalidelt, riigiettevõtetest või asutistelt, mis töötavad erieelarvete alusel“, mitte põhikirja alusel.

Teatavasti töötavad sadamatehased praeguse ajani erieelarve alusel, mis välja kuulutatakse eraldi ministeeriumi eelarvest. Seepärast ei olnud Teedeministeeriumil õigust sadamatehaste ametnikkudele teenistusevanuse tasu maksta. Seda küsimust on Teedeministeeriumi ettepanekul kaalunud mitmel korral Kohtu- ja siseministeerium ja lõpuks Vabariigi Valitsus, ning otsusele tulnud, et teenistusevanuse tasu maksmiseks sadamatehaste ametnikkudele puudub seaduslik alus.

Edasi võib aga tähendada, et Teedeministeerium kavatses vahepeal esitada Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse § 62. alusel koosseisude määruse, millega sadamatehaste ametnikkudele, kes vähemalt 5 aastat teeninud, oleks palka tõstetud ühe astme võrra, mis oleks teenistusevanuse tasu küsimuse ajutiselt lahendanud. Kuid säärase lahendamismooduse vastu oli osa teenijaid seepärast, et mõned ametnikud, kellel suuremad perekonnad, ei oleks sattunud üheõiguslikku seisukorda, ja ühekordne palgakõrgendus oleks võtnud neilt perekonna-abiraha saamise võimaluse. Ja seepärast nad ise ei olnud sellega nõus ja palusid, et sel viisil seda küsimust lahendada ei ole soovitatav, et see seisma pandaks. Edasi on näha, kui Riigikogu selle seaduse vastu võttis, siis oli olnud arvamusel, — seda on näha seletuskirjast — et selle küsimuse eriettevõtete kohta võiks lahendada nende oma põhikirjade alusel määratava eelarve ja krediitide põhjal. Et aga sadamatehastel oma eripõhikirja ei ole ja ta töötas erieelarve

alusel, siis jäi ainukeseks võimaluseks seda küsimust lahendada — luua sadamatehastele oma eripõhikirja. Praegu on Teedeministeeriumis välja töötatud sadamatehastele eripõhikirja, ja see annab neile õiguse seda küsimust lahendada täiel määral. Ühtlasi on juba esitatud erieelarvesse, mis esitatud Riigikogule üldise eelarve lisana, see osa palkadest võetud sadamatehastele, mis võimaldaks, kui eelarve maksma pannakse, seda küsimust lahendada, kuna siis krediit olemas. See krediit on määratud 1. aprillist 1929 arvates, s. o. päevast, millest alates kõigile teistele riigiteenijatele teenistusevanuse tasu määratud. Nii on ka lahendatud küsimus arsenalil, riigitrükikojal ja teistel riigi ettevõtetest, kellele välja anti oma eripõhikirjad.

Sellest kõigest on näha, et see küsimus lahendatakse sel teel, kui lähemal ajal Riigikogu vastu võtab sadamatehaste põhikirja. See esitatakse juba lähemal päeval Riigikogule, kuna praegu valitsus seda kaalub, ja on veel põhikirjast mõned paragrahvid valitsusel lõplikul kujul vastu võtmata, mis lähemal ajal sünnib.

J. Klement (stp): Teatan, et arupärijad ei ole rahuldatud vastusega, ja teen ettepaneku, pidada läbirääkimised järgmisel arupärimis-koosolekul, kuna härra Teedeminister tõi ette uusi andmeid ja nendega peaks lähemalt tutvunema.

Ettepanek võetakse vastu.

9. Seitsmenda rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastuvõetud õnnetusjuhtude läbi vigastatud oma- ja välismaa töölistega ühtlase ümberkäimise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja V. Uukareda: Tööõnnetuste kahjutasu kohta meil ei kohaldata maksvaid seadusi välismaa tööliste suhtes tööstusettevõteteis, kuid Vabariigi Valitsusel on see õigus Tööstusliku töö seaduse põhjal.

Nüüd on rahvusvaheline konventsioon vastu võetud, kus see küsimus lahendatakse nende riikide vahel, kes selle ratifitseerivad. Täni on selle konventsiooni ratifitseerinud 27, 28 riiki.

Välismaa töölisi, kes meie tööstusettevõtetes töötavad, on meil vähe, ja seepärast ei ole siin karta kuigi suuri kulusi.

Sotsiaalkomisjon arutas seda küsimust Vabariigi Valitsuse ettepanekus ja leidis, et see on tarvilik vastu võtta.

Konventsioon seob 10-ks aastaks üheaastase etteütleemisega, nii et on kaunis pikaajaline.

Ka väliskomisjonis on seda seaduseelnõu kaalutud ja leitud, et see välispoliitiliselt on soovitatav. Seepärast teen sotsiaalkomisjoni nimel ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

10. Tööstusliikude koolide seaduse § 4 muutmise seadus — III lugemisel.

Haridusekomisjoni aruandja A. Sõster.

Võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

11. Majandusekoolide seaduse § 11 muutmise seadus — III lugemisel.

Haridusekomisjoni aruandja A. Sõster.

Võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

12. Posti, telegraafi, telefoni ja raadio seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Klement. Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga. (Hüüded: Lõpetada!)

Juhataja: Kuulen ettepanekut, lõpetada koosolek.

(Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Vaheaeg kl. 11.45 min. — kl. 12.10 min.

13. Haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja K. Tamme: Austatud Riigikogu liikmed! Meil on tegemist esimese rahvusliku seadusega haigete, töövõimetute ja vanade kinnituse alal. Enne kui otsustavat sammu astuda, peame põhjalikult kaaluma, misuguse suuna üldse meie peame võtma sotsiaalkinnituste alal. Praegu on meil maksvad sotsiaalkinnituse alal Vene ajast päritud seadused, mis omalajal Venemaal Saksamaa süsteemi eeskujul sisse seati, ja mida Vene ajutine valitsus seadusega 25. juulist 1917 ühekülgsest laien-das ja arendas.

Meil tuleks ringi vaadata, missugused süsteemid sotsiaalkinnituste alal mujal maailmas maksvusel on. Neid süsteeme

on kolm: 1) vabatahtlik kinnituse-süsteem, 2) segasüsteem, 3) sunduslik süsteem. Vabatahtliku kinnituse-süsteemi juures on nii töölistel, kui ka tööandjatel vaba era-kinnituseasutuse liikmeks hakata või niisugune asutus ellu kutsuda. Tüübiline vabatahtlik kinnituse-süsteemi maa on Põhja-Ameerika Ühisriigid. Seal peab igaüks ise enese ja omaste eest hoolitsema, hoold kandes kindlustuse eest nii haigeksjäämise, kui ka töövõimetuse ja vanaduse korral.

Ameerikas leidub palju vabatahtlikke tööliste poolt asutatud kassasid sotsiaalkinnituse alal, kus töölistes ühinesid kas ühise elukutse, ühise päritoleku või ühise usutunnistuse järgi. Ka teistel aladel asutavad töölistes kinnituseseltse, näiteks praktiseeritakse tööriistade kinnituseseltse, kinnituseseltse toetamiseks streikide puhul, töötaoleku puhul j.n.e. Teiselt poolt võtavad ettevõtjad osa era-kinnituseseltsidest, et end kindlustada juhtumiseks, kus neil mõnel korral töölistega juhtunud õnnetusjuhtude puhul tuleb kahjutasu maksta. Segasüsteem ei ole nii laialt just maksev, aga siiski ta on maksev ainult ühe haru kohta, õnnetusjuhtude kohta, ja on maksev ainult Itaalias ja Prantsusemaal.

Sundusliku sotsiaalkinnituse üheks omaduseks on see, et seadusega on määratud asutus, kus vastavad isikud tulevad sunduslikult kinnitada. Selle süsteemi juures on harilikuks reegliks, et palgasaaajate kasuks minevatest kinnitusekuludest peavad palgamaksjad või tööandjad osa võtma. Ainult Rumeenias ja Zürichis kantonis on niisugune sunduslik haigete kinnitus maksev, kus tööandjad kuludest vabad on, nii et seal võtavad kuludest ainult töölistes osa.

Põhja-Ameerika Ühisriikide kõrge-mate kohtute arvamine sundusliku kinnituse kohta on järgmine. Põhja-Ameerika mõnes osariigis on püütud sunduslikku sotsiaalkinnitust maksma panna, aga niisugustele kavatsustele on Ameerika kõrge-mad kohtud harilikult kriipsu tõmmanud, on seletanud, et see ei ole Ameerika põhiseadusega kokkukõlas, kui üht kihti hakatakse teise kihi arvel soodustama. See on üheks põhjuseks, miks Ameerikas sotsiaalkinnitus ei ole saanud maad võtta ega areneda. Sunduslikku haigete kinnitust ei ole peale Ameerika Ühisriikide ka Itaalias, Hispaanias, Shveitsis, välja arvatud Zürichis kanton, Taanis, Rootsis, Soomes, Hollandis, Belgias, Lõuna-Aafrikas, Argentiinas, Austraalias, Brasiilias, sotsialistlikul Uue-Meremaal, Prantsusemaal ja Kaanadas. Prantsusemaal on küll 5. aprillil 1928 haigete kinnituse seadus vastu võetud pärast seda, kui see küsimus

oli seal kauemat aega päevakorral olnud, aga see seadus võeti vastu selle tingimusega, et see alles tänava veebruarikuus pidi jõusse astuma. Aga seda jõusseastumist ei ole seni olnud, sest sellele seadusele on vastuseisimine väga suur, ja see vastuseisimine on peaaegu kõigi tööharude töandjate poolt. Iseäranis ägedat vastuseisimist avaldavad põllumajanduse, kaubanduse-tööstuse ja arstkonna ringkonnad. Kõigepealt on vastuseisimine, nagu lugupeetud rahvusvahelise tööbüroo juhataja Thomas oma viimases aastaaruandes tähendab. Kaubanduse- ja tööstuseettevõtete valdajatele langeb sundusliku haigetekinnituse seaduse järgi pool maksudest. Seepärast nõuavad nad, et neile ka kassadevalitsemise organites pool hääled antaks.

Mis puutub Prantsusemaal haigete kinnitusesse põllumajanduse alal, siis nõutakse Saksamaa eeskujul, et põllutöölisi kinnitatakse erikassades. On ju kõigil teada, et põllutööliste juures ei ole haigestumisi nii tihti, kui kaubanduse ja tööstuse tööliste juures. Mõnes tööstuseharus on töötamine nii tervisele kui ka elule hädaohtlik näiteks keemiatööstuses, mäekaevandustes. Põllumajanduses valitsevad hoopis teised olud, kui kaubanduses ja tööstuses. Seepärast nõuavad Prantsusemaa põllumehed, et põllutöölise jaoks luuakse eraldi kassad, vähemate maksudega, nagu see Saksamaal on, ja et ei oleks ainult ühetüübilised kassad, nagu seda ette näeb Prantsuse seadus.

Ka Prantsusemaa arstikond on vastu võetud seaduse vastu. Arstikond ei lepi muu seas sellega, et arstid peaksid kassade vaheltsobitusel teotsema, vaid arstid soovivad, et kinnitatud isikud peaksid honorari otsekohe neile maksma, kassadega ei taha nad tegemist teha. Seepärast seadus, mis pidi veebruarikuul maksma hakkama, ei ole maksma pandud.

Kui vaadata, kuidas sunduslikule haigetekinnitusele tähtsamad asjatundjad ja teadusemehed vaatavad, siis võiksin nimetada ühe väga kuulsa Shveitsi teadusemehe arvamist. Kuulus Shveitsi arst dr. Birchert ütleb: kinnitus õnnetusjuhtude vastu surmab töötahet. Haigetekinnitus halvab tahet terve olla. (O. Gustavson, stp: Kas tule vastu kindlustus sünnitab tulekahje?) Vanaduse vastu kinnitamine hävitab rahva varanduse korjamise tahet. Saksamaa on ilma sõja kaotanud sotsiaalkinnituse tõttu rikutud närvisüsteemi pärast. Mitte ainult Shveitsis ei ole seda küsimust arutatud ning kaalutud, vaid seda on teinud ka Põhja-Ameerika Ühisriigid. Pärast ilmasõda võeti Põhja-Ameerikas kaalumisele, kas Põhja-Ameerika Ühisriikides ei tuleks maksma panna sunduslik haigete-

kinnitus. Pärast seda, kui oldi seda küsimust põhjalikult arutatud, tuldi arusaamisele, et seda teha ei või. Oldi arvamisel, et dr. Birchert'il võrdlemisi palju õigust olnud oma teesiste ülesseadmisel. Kõige suuremas Põhja-Ameerika Ühisriikide arstiteaduse ajakirjas võeti eitav seisukoht nende kavatsuste kohta, ja seni on Ameerikas sunduslik haigetekinnitus teostamata.

Laiaulatuslikku sunduslikku haigusekinnitust ei ole paljudes riikides olemas. Meie teame, et rahvusvahelisse tööorganisatsiooni kuulub 55 riiki. Sunduslik haigetekinnitus laiemates tööharudes on maksev ametliku väljaande järgi, mis välja antud Genfis 1926. a., 12 riigis. Nende riikide hulka, kus laiemal määral sunduslik haigusekinnitus maksma pandud, kuuluvad järgmised riigid: 1) Bulgaaria. Bulgaaria kohta seletasid tööliste organisatsiooni esindajad rahvusvahelisel töökongressil, et Bulgaarias sotsiaalseadusi täpselt ei täideta. Kuivõrt tõelikult ja objektiivselt nemad seda tegid, on minul muidugi teadmata. 2) Tshiili. Mis Tshiilisse puutub, siis on rahvusvahelise tööbüroo juhataja Thomas aruandest näha, et haigetekinnitus on seal rohkem paberil, kui elus läbi löönud. 3) Saksamaa on esimene, kes sundusliku haigetekinnituse maksma pani. 4) Suurbritannia. 5) Iirimaa. Mis Iirimasse puutub, antakse seal laialistele kihtidele haiguseraha ja ei anta arstiabi. 6) Norra. 7) Austria. 8) Poola, alates 15. maist 1920. 9) Portugal. 10) Venemaa, alates 9. XI 1922. 11) Lõuna-Slaavi 14. maist 1922 ja 12) 9. X 1924 alates Tšehhoslovakkia. Paljudes riikides on sunduslik haigetekinnitus olemas ainult kaubanduses ja tööstuses, teistel aladel ei ole maksev. Nende riikide hulka Thomas kokkuvõtte järgi kuulusid Eesti, Kreeka, Jaapan, Läti, Luksemburg, Rumeenia ja Ungari. Sunduslik haigetekinnitus kitsamal määral maksab Elsas-Lotaringias, selles osas, mis Prantsusemaa kätte läks. Mis põlisesse Prantsusemaasse puutub, siis on seal sunduslik haigetekinnitus maksev meremeeste ja mäetööstuse töölise kohta. Mis Itaaliasse puutub, siis on seal haigetekinnitus maksev neis osades, mis Itaalia sai Austrialt, ja seda ainult tööstuses ja kaubanduses, kuna muud alad välja jäetud. Väga kitsas ulatuses on haigetekinnitus maksvusel ka mõnes Shveitsis osas. Mujal on vabatahtlik haigetekinnitus, nimelt sotsialistlikus Austraalias, Belgias, Taanis, Soomes, Prantsusemaal, Uue-Meremaal, Rootsis ja üldiselt Shveitsis. Shveitsis on õige palju inimesi, kes vabatahtlikkude haigekassade alla koondunud — 890.090, Rootsis — 827.000. Mõnes riigis, kus üldiselt on

maksev vabatahtlik kinnitus, on mõnel eriliselt suurel ja tähtsal alal sundkinnitus läbi viidud, nagu raudtee, mäekaevanduse ja meremeeste kinnitus. Sundusliku kinnituse mõte tekkis Saksamaal, nimelt siis, kui Saksamaa muutus põllutööriigist tööstuse-riigiks, ja kui keeruliste masinate ning hädaohtlikkude keemiliste ainete tarvitamine võeti tarvitusele. Sundusliku haigetekinnituse seaduse alla Saksamaal eramajanduse palgasaajad ei käi, kui nende aastane tasu ületab teatud määra. Alguses oli määraks 2000 marka, enne ilmasõda tõsteti 2.500 margani, praegu on see maksev nende kohta, kelle töötasu ei ületa 3.600 marka. Sunduslik haigetekinnitus on Saksamaal olnud alates 1883. aastast, kui Saksamaale voolasid Prantsuse miljardid pärast sõda, mis lõppes 1878. aastal. Riklik Inglismaal maksab haigetekinnitamine 1911. a. Ennem oli Inglismaal samasugune vabatahtlik süsteem, mis maksab praegu Põhja-Ameerika Ühisriikides. Sunduslik kinnituseseadus on Saksamaa eeskujul maksma pandud ka Austrias. Lätis maksab see väikeste muudatustega 1922. a., kuna suuremaid muudatusi tehti dekreediga läinud aastal enne jõuluid. Saksamaal ei pandud haigusekinnituse seadust maksma otsekohe põllutööliste kohta, vaid alles 1911. a., nii et üldse teostati seadus järk-järgult. Nagu Saksamaal 1883. a. seaduse motiivides öeldud, on haigetekinnituse seadus tehtud tagamõttega, et sotsialistlikule liikumisele tõket teha. Seda eesmärki ei saadud kätte, sest sotsialism laienes ikka rohkem ja rohkem. Kuni 1911. a. oli põllutööliste kinnitus vähestes Saksa liiduriikides maksev, suuremas osas Saksa liiduriikes pandi see maksma alles 1911. a., siis ka mitte üldiste, vaid eriseaduse normide põhjal. Sundusliku haigetekinnituse kaitse võib elanikkude järgi jaotada kolme liiki: 1) isikud, kelle kinnitamine sunduslik seadusega fikseeritud kassades; 2) isikud, kes õigustatud, aga mitte kohustatud ennast kinnitama neis haigekassades ja 3) isikud, kes ei ole õigustatud nende haigekassade liikmeks hakkama.

Mis puutub isikute ringkonda, kes sundusliku haigusekinnituse alla kuuluvad, siis on rkl. Johanson oma haigetekinnituse eelnõu eeskujuks võtnud Nõukogude Venemaa, teataval määral ka Saksamaa. Saksamaa, kes sotsiaalseaduste koormatuse all kannatab ja kelle ainuke-seks väljapääseteeks võistluse või konkurentsi kergenduseks paistab lootus, et ka teised riigid niisama laiaulatuslikud sotsiaalseadused maksma paneksid kui neil. Umbes seda on ka prof. Manesh oma kirjatöödes avaldanud. 1923. a. käis Eesti kinnitusebüroo juhataja Mühlen Saksamaa kinnituseolusid uurimas, kus temale

väga vastutulelik oldud. Kui Mühlen selle kohta imestust avaldanud, seletanud temale vastav ametnik, et Saksamaa oma huvid sunnivad neid sotsiaalseaduseandlust teistes ja nimelt naaberriikides kõigiti propageerima ja edendama, sest muidu olevat teistes riikides vähemad produktiooni kulud, mis nende võistlust raskendavat. Kui Saksa riigivalitsus 1909. a. sotsiaalseaduseandluse alal novelli riigipäevale esitas, siis oli seletuskirjas tähendatud, et haigusekinnituse alal tuleb siiski piiri pidada, et asjaosaliste maksujõudu — „Leistungsfähigkeit“ — ja maksumatust — „Leistungswilligkeit“ — mitte liialt raskendada. Seda tuleks ka meil, kui majanduslikult vähearenenud riigil, tähele panna, iseäranis kui arvesse võtta seda, et meil juba praegu teiste riikidega võistelda raske, missugune võistlus muutub seda raskemaks, mida kaugemaleminevad sotsiaaluendused meie oma võrdlemisi kehvale, kapitalivaesele majandusele paneme. Arutamiseloleva seaduseelnõu järgi on meil sunduslikult kinnitatute arv, võrreldes kerenskiaegse seadusega, väga tugevasti laiendatud, nii et nüüd üldiselt maksab see põhimõtte, et sundusliku kinnituse alla kuuluvad sugule ja vanusele vaatamata — Inglismaal näiteks mängib vanus osa, aga meil mitte — kõik palgalised isikud kõiksugustes töö- või teenistuseharudes, ettevõtete suurusele ja ettevõtte iseloomule vaatamata. Ka ei mängi mingit osa meil rkl. L. Johanson'i ettepaneku järgi palga suurus. Siin on mõeldud kõik palgalised, ka need, kelle palk ületaks kas ministrite või Riigivanema oma, ütleme vabrikute ja pankade direktorid kuuluvad rkl. Johanson'i eelnõu järgi sunduslikult kinnitatavate hulka, kes ise mingisuguseid kulusid ei pruugi kanda enese arstimiseks, nad võiksid viibida haigemajades, sanatooriumides, kuurortides palgamaksjate kulul. Meil on üks väga kitsas palgaliste ringkond sunduslikust haigetekinnitusest välja jäetud, nimelt ütleb § 5, et sundusliku kindlustamise alla käesoleva seaduse alusel ei kuulu esiteks riigi- ja omavalitsuse teenijad, keda kindlustatakse eriseaduse alusel. Tähendab sellepärast, et nemad on teiste seadustega kinnitatud. Teiseks — isikud, kes palgatud niisuguste juhuslikkude tööde tegemiseks, mis ei kesta üle 6 päeva. Mujal riikides ei vaadata sellele, kas juhuslikuks või harilikuks tööks, seal ei kuulu ka need sundusliku kinnituse alla, kes harilikuks tööks lühemaks ajaks palgatud. Kolmandaks ei kuulu haigusekinnituse alla kaugesõidu mere-laevade meeskonnad.

Rkl. Johanson kavatsab meil Eestis maksma panna haigetekinnituse muu seas ka majateenijate ja põllutööliste kohta.

Põllutöös oleks see kinnitamine enne- aegne, kui ülepea seda süsteemi pooldada võib, mis õieti vaieldav, sest 1) meie põllumajanduse tulutoovus on küsitav ja väike. Tihtipeale teenib põllupidaja, vaatamata sellele, et ta töötunde ei loe ja et ta täie perega töötab, ainult kehva ülalpidamise. 2) On ka meie põllupidajad eriti ikalduseaastail palju raskemas seisukorras, kui põllutöölised, kes oma kaubeldud palga ikka saavad, majapidamise puudujäägile vaatamata. 3) On põllumeestel juba tulumaks raske kanda, paneks aga haigetekinnitus põllumeestele säärase maksu, mis välja teeks mitmekordse tulumaksu. Käesoleva seaduseelnõu järgi tuleb seda maksu juba põllumeeste kohta üksi sajad miljonid sendid.

4) Põllupidajad suures enamuses ei jõua enesele ega oma perekonnaliikmetele kuigi suurt arstiabi võimaldada, kuna nad aga rkl. Johanson'i eelnõu järgi oma tööliste piiramata aja jooksul peavad arstiabi võimaldama.

Mis puutub põllutööliste perekonnaliikmetesse, siis oleksid põllupidajad sunnitud andma toetust 13—52 nädala jooksul, s. o. isegi terve aasta jooksul.

Mis puutub kassaliikmetesse, kes töövõimetuks muutunud, siis näeb rkl. Johanson'i eelnõu ette, et nad peavad prii arstiabi saama niikaua, kuni neile töövõimetus pension määratakse... (K. P ä t s, põl: Seni kui taevaisa võtab nad oma juurde.)

5) Põllutöölised töötavad maal hoopis teises ümbruses, teistes oludes kui vabrikutöölised, ja nende vahetõenäoliselt on hoopis teine ja kodusem, kui näiteks mõnes suures tööstuseettevõttes.

6) Põllumajanduses pannakse maksma haigetekinnitus, ilma et oleks ette nähtud erikassad või erinormid, nagu näiteks Saksamaal.

7) Paneb eelnõu § 14-ga igale tööandjale, tähendab ka põllumehele palju kirjatõid, kõiksuguste roheliste, punaste ja mitmevärviliste blankettide näol, ühesõnaga nad peaksid enesele terve kantsle'i sisse seadma, mis palju ülearust kulu toob, kuna neil endil sullevedamiseks vähe aega jätkub.

Ka väike- ja kesktöösturitel ei ole see kerge. Siin mõne aasta eest seletas kohalik kesktööstur härra Villem Kesker, et raamatupidamine ja kirjavahetus haigete kinnituse alal ka temale suuri raskusi teeb, ja et kui keskkooli lõpetanud tütar ülikooli läheb, tal tuleb sekretär palgata, mis suurte kuludega seotud.

Ka saab vabariigi põllumees omale § 14. põhjal järelevalve ametnikke ja kinnitamise kassa volinikke ülemustena kaela, kellest viimased vist suuremalt osalt põllumeestele võõras ollus oleks.

Saksamaa seadustes näiteks mina niisugust ülemuse sisseseadmist ei leidnud.

Siis peatuksin ma haiguseraha ja arstiabi andmise juures. Arstiabi tuleks härra Johanson'i eelnõu järgi, nagu ma juba rääkisin, õieti piiramata aja jooksul ja sealjuures ka kinnitatud isikute perekonnaliikmetele anda. Inglismaal seadus arstiabi aja kestust ära ei määra, seda määrab haigekassade põhikiri. Rkl. Johanson'i eelnõu järgi on kinnitatute perekonnaliikmete arv väga laialine, kuna rikkal Prantsusemaal ainult naine ja lapsed kuni 16 aastani niisuguste perekonnaliikmete hulka kuuluvad, kellele tuleb arstiabi anda. Rootsi projekti järgi, mis ei ole veel seaduseks saanud, tasub haige $\frac{1}{3}$ arstiabi ja rohtude kuludest, kuna rkl. Johanson'i eelnõu järgi haige midagi ei pruugi tasuda. Mis puutub haiguserahasse, siis võib siin järgmist öelda. Rkl. Johanson'i eelnõu järgi tuleks haiguseraha maksta juba esimesest haigusepäevast alates, see on ka „siniste esmaspäevade“ eest. Andmete järgi, mis mul olemas, tuleb meil ühes suuremas tööstuseettevõttes kõige rohkem haigusepäevi esmaspäeval ette, ja järgmine päev, kus ka võrdlemisi palju neid on, on laupäev. Abiraha antakse Vene Kerenski, Saksamaa ja Inglis seaduste järgi neljandast haigusepäevast arvates, nii et „sinised esmaspäevad“ kukuvad neis riikides välja. Poolas — kolmandast haigusepäevast alates. Samuti on see ka Shveitsis ja Lätis. Nagu ma rääkisin, antakse arstiabi kui ka haiguseraha rkl. Johanson'i eelnõu järgi piiramata ajal, rikkal Inglismaal 26, Austrias — 20 nädala jooksul, Kerenski seaduse järgi ja Lätimaal järgimööda kõige rohkem 26, ja aastas mitte rohkem kui 30 nädala jooksul; rikkal Prantsusemaal aga kõigest 6 nädala jooksul. Järelikult meil kauem kui teistes nimetatud riikides, ja see vahe on iseäranis suur meie ja Prantsusemaa vahel.

Mis puutub haiguseraha suurusse, siis Prantsusemaal on ainult mõnel kitsal alal maksev sunduslik haigetekinnitus ja haiguseraha suurus 50% palgast. Niisama Saksamaal, Luksemburis ja Rumeenias, Austrias, Poolas — 60%. Iseäralikkudel kordadel maksetakse Saksamaal kuni 75% palgast. Rkl. Johanson'i eelnõu järgi 60—100%.

Siis paar sõna sünnituseraha andmise kestuse kohta. Austrias antakse seda 4 nädala jooksul, Vene kerenskiaegse seaduse järgi 6 nädala jooksul ja Poolas 8 nädala jooksul. Rkl. Johanson'i projekti järgi 16 nädala jooksul. Siis võiks veel rääkida sellest, et imetuseraha j.n.e. on sisse võetud rkl. Johanson'i eelnõusse. Teistes riikides, näiteks Inglismaal, Saksamaal j.n.e. antakse kodanikkudele vaba-

dus otsustada, missugust tüüpi haigekassat nad pooldavad. Saksamaal näiteks on neid tüüpe palju: kohalikud kassad — Ortskassen, maahaigekassad — Landkrankenassen, ettevõtete kassad — Betriebskassen, käsitöölise kassad — Innungskassen, mäetöölise kassad — Knappschaftskrankenassen ja kuues liik — Ersatzkassen. Rkl. Johanson'i seaduseelnõu järgi ei ole mingisugust kassade liigitamist. Mujal on haigekassad kutsealade järgi, kuid rkl. Johanson'i ettepaneku § 112. leiame, et siin igasugune kindlustus võimalik ainult üht tüüpi kassa kaudu. § 112. järgi on Hariduse- ja sotsiaalminister täielik peremees riigi maaala jaotamisel territoriaalselt kinnituseringkondadesse, nii et ta võib siin talitada nii, kui ta heaks arvab. Igasse kinnituseringkonda asutatakse üksainus kinnituskassa, nii et ühe kinnituskassa alla kuuluvad töölised võivad olla mitmesugustelt tööaladelt. Kui vastu võetakse rkl. Johanson'i poolt esitatud eelnõu, siis tõuseks meil sunduslikult kinnitatute arv umbes viiekordseks haigete kinnituse alal, kuna töövõimetus ja vanaduse vastu ja leskede ja vaestelaste kindlustamine sotsiaalkinnituse läbi meil täiesti uueks alaks oleks, — mille alla esmakordselt kuuluks 175.000—200.000 kinnitatud isikut. Hüvesid pakub rkl. Johanson'i eelnõu palgalistele väga suurel määral ja suures ulatuses ja seejuures niisugustel tingimustel, et seeläbi kinnitatud isikutel mingisuguseid kulusid endil kanda ei ole. Rahvusvaheline töökonverents, kui ta 1927. a. konventsiooni vastu võttis haigetekinnituse alal, siis otsustas tema, et kui sunduslikud kassad luuakse, siis peavad kuludest osa võtma ka töölised ise, ja et kassade valitsemisest osavõtmise õigus peab olema ka tööandjatel, nii et peaksid olema mõlemad pooled asjaomasteks nii valitsemises, kui ka kulude kandmises.

Kulude kandmine on härra Johanson'i eelnõu järgi pandud eeskätt tööandjatele, 12% palgast, ja siis ka riigile, nimelt 2% palkade kogusummast, ja peale selle riigilt veel 1.200.000 krooni ehk 120 miljonit senti pensionifondi ühekordselt, siis veel tarvilikud juurdemaksud riigi eelarve korras igal aastal. Mujal riikides, kus ülepea invaliidsuse pensioni maksakse, antakse seda ainult siis, kui kinnitatud isik võrdlemisi pika aja jooksul kassamakse tasunud ja kõrge protsendi tööjõust on kaotanud, rkl. Johanson'i eelnõu järgi aitab sellest, kui 15% tööjõust on kaotsile läinud.

Saksa „Angestelltenversicherung“i juures siis, kui üle 50% tööjõust kaotatud. Peale selle teistes riikides tehakse vahet töolistest invaliidide kinnituskassade vahel ja eraettevõtete ametnikkude

— „Angestelltenversicherung“ — kassade vahel. Töövõimetus-pension võib härra Johanson'i eelnõu järgi tõusta 9 tuhande sendini kuus ühele pensionäri.

Mis puutub vanadusepensioni, siis Saksamaal näiteks vanadusepensioni võib saada kinnitatud isik, kes vähemalt 1.200 nädalat ehk 22 aastat on kassamakse maksnud, ja alles siis, kui ta 65 aastat vana on. See vanusenorm on ka teistes riikides, kus vanadusepension maksev. Kuid hiljuti oli Austraalias, Taanis, Saksamaal vanadusepensioni saamiseks peale teiste tingimuste 70-aastast vanust vaja. Härra Johanson'i eelnõu järgi ei nõuta kinnitatud isikutelt vanadusepensioni saamiseks mingisuguseid makse, vaid kulud lasuvad tööandjatel ja riigil. Ainult isik peab olema vähemalt 10 aastat palgalises teenistuses ning ta vanus peab olema üle 55 a. Vanadusepensioni suuruse juures mängib osa rkl. Johanson'i eelnõu järgi ainult teenistuseaeg, mitte aga palgasuurus, nagu see teistes riikides ette nähtud. Vanadusepension võib tõusta kuni 10.000 sendini kuus. Saksamaal on näiteks töövõimetus, vanaduse, leskede ja vaestelaste „Invaliden und Hinterbliebenen“ pensioniasutused. Esimeheks 1. järgu astmes on kohaliku omavalitsuse juht, nagu „Bürgermeister“, või riigivalitsuse esindaja „Landrat“, ja asutuse liikmeteks on parteidei alusel nii tööandjate kui ka töölise esindajad. Härra Johanson'i eelnõu järgi on kinnituskassade summade valitsejaks, missugused summad tulevad tööandjate ja riigi poolt, ainuüksi kinnitatute esindajad.

Kui vaatame, kuidas on see asi mujal maailmas korraldatud, siis näeme, et teistes riikides on see küsimus hoopis teisiti läbi viidud. Ma arvan, et ka meil ei tuleks sellest teest kõrvale minna, mis vanad kultuurriigid omaks võtnud. Teistes riikides on mitmesugused süsteemid, näiteks Saksamaal, Luksemburis, Austrias, Poolas ja Lõuna-Slaavis ning Ungaris, kus võtavad kassade valitsemisest osa nii tööandjad kui ka töölised. Saksamaal on asi nii korraldatud, et mis vahekord on maksev maksude suhtes, sama vahekord ja proportsioon on maksev ka kassade valitsemise suhtes. Saksamaal on „Ortskrankenassen“, „Landkrankenassen“, neis kassades kannavad tööandjad ainult 1/2 osa kuludest, ja seepärast on neil ka 1/2 hääli. Mis ettevõtte-kassadesse puutub, siis on seal natuke teisiti, seal on kassa juhatuse eesistujaks ettevõtte valdaja või ta esindaja, aga muidu on õiguste ja kohustuste vahekord sama, mis teistes kassades.

Mis puutub näiteks Poolasse, Lõuna-Slaavisse, Ungarisse ja teistesse riikidesse, siis on paljudes riikides niiviisi, et on ühe-

palju hääli haigekassade valitsemisel nii tööandjate kui ka tööliste poolt. Siis on veel üks liik riike, kus peale tööandjate ja tööliste on veel kolmas element haigekassade valitsemises. Näiteks Norras on haigekassade valitsemises peale tööandjate ja tööliste esindajate veel riigi esindajad ja eksperdid. Säärane kord on olemas ka neis Austria osades, mis liideti Itaalia külge. Seal on haigekassade juhatuses 9 liiget: 3 tööandjate poolt, 3 tööliste poolt ja 3 liiget on eksperdid.

Mis puutub haigekassa kuludesse, siis on niimoodi, et teistes riikides väga tugevasti võtavad osa neist kuludest ka töölised. Näiteks mõnes riigis, nagu Luksemburis, Saksamaal ja Austrias kannavad neist kuludest töölised $\frac{2}{3}$ ja tööandjad $\frac{1}{3}$. Siis Lätis, Lõuna-Slaavis, Tšehhoslovakkias ja Ungaris kantakse kulud ühevõrra, ja neis riikides on haigekassade valitsemises mõlemal poolel ühevõrra hääli. Suur-Britannias võtavad haigekassade kulude kandmisest osa naiskodanikud väiksemal määral kui meeskodanikud. Mis puutub Norrasse, siis kannavad haigekassa kuludest töölised $\frac{9}{10}$, tööandjad $\frac{1}{10}$, riik $\frac{2}{10}$ ja kogukond $\frac{1}{10}$.

Härra Johanson'i eelnõu suurendaks väga haigusekinnituse kulusid, kuna näiteks Taani, kelle olud meile vastavad, sihhib sinna poole, et haigusekinnituse kulusid vähendada. Sama rada käib ka Norra. Norras kutsuti kokku asjatundjate komisjon, kes pidi teed näitama haigusekinnituse kulude vähendamiseks. See komisjon leidis, et võib 10 miljonit kulusid aastas kokku hoida ja selleks on vaja ainult nende seaduseparagrahvide muutmist, mis käsitavad kinnitusele kuuluvate isikute liike, kassamakse ja kassakohustusi. Kõigepealt olevat vaja eraametnikud kinnituse alt välja viia juba 4.000-kroonise palga juures, kuna see seni sündis 6.000-kroonise palga juures. Seeläbi saaksid kogukonnad haigekassa maksust vabaks. Edasi arvas komisjon, et kassa kohustused peaksid vähenema, kui on tegemist vallaliste kinnitatutega. Kergete haigestumiste ja esimeste haigusnädalate juures peaksid ka kassa kohustused väikesemad olema. Hambaarstlik abi tuleks kaotada, sünnituse- ja matuseraha vähendada. Nende ettepanekute läbiviimine ühes juba elluviidud reformidega võimaldaks umbes $\frac{1}{2}$ senistest kuludest kokku hoida.

Komisjoni ettepanekul võeti Norras haigetekinnituse seaduse muutmise vastu, mille tõttu haigete kinnitusekulud 12% võrra vähenesid. Kulude vähenemine põhjeneb iseäranis hambaarstliku abi kaotamisel ja haiguseraha vähendamisel.

Mis puutub Taanisse, siis on siin neli seadust, millega kassamakse ja kassako-

hustusi vähendatud. Töövõimetuse vastu kinnituse juures vähendati tööandjate ja töövõtjate kassamakse. Kulusid tõmmati kokku pensionide vähendamise ja administratsiooni lihtsustamise teel. Haigusekinnituse alal vähendati tugevasti kulusid seeläbi, et nii arstimise kui ka arstirohtude kuludest peavad kinnitatud isikud osa võtma, ja ka seeläbi, et järelevalve on kõvendatud. Vanadusepensioni õiguse juures on palga ülemäär, mille juures veel pensioni makstakse, alandatud. Nimetatud seaduste muutmised annavad aastas 22 miljonit krooni kokkuhoidu. 1924. a. olid sotsiaalkulud 141,7 miljonit krooni, nii et kulude kokkuhoidu oleks Taanis umbes 16%.

Jaapani eelnõu järgi kinnitatud isikud, kelle haigeksjäämine töövõimetust esile ei kutsu, või kes kõlblusetu elu läbi haigeks jäävad, saavad ainult piiratud määrdul prii arstiabi. Siis on kõik need riigid, kus vanadusepensioni makstakse, sellel arvamisel, et vanadusepensioni summade korjamisest peavad osa võtma kõik kinnitatud isikud. Seda ütleb Saksa seadus, seda ütleb Soome eelnõu, seal seadust ei ole, ka Austraalia eelnõu — seadust ei ole, ka Austria eelnõu. Samal seisukohal asuvad ka Prantsusemaa ja Ungari. Kaugemale läheb Taani viimane eelnõu vanadusepensioni asjus. Väljaantava vanadusepensioni aluseks olgu kinnitatute maksud, mis ulatuksid kuni 3% nende sissetulekust.

Peaks veel tähendama, et Vabariigi Valitsus tõi väga kaaluvad põhjused ette, mispärast rkl. Johanson'i eelnõu vastu võetav ei ole. Vabariigi Valitsus on täiesti ühinenud Hariduse- ja sotsiaalministri seisukohaga, kus on öeldud järgmist: „Riigilt nõutakse kinnituskasudest osavõtmist; sealjuures ei esitata mingisuguseid arvutusi, kui suureks võiksid riigi kohustused sel alal kujuneda, ja kui võrra need kohustused koormaks riigi büdshetti.

Praegu olevate andmete alusel teeks aga ettenähtud 14% kinnituskas 150.000 kindlustatu palgalise kohta välja aastas umbes Kr. 15.000.000.—, millest riigil tuleks tasuda üle Kr. 2.200.000.—, mille katmiseks praegu allikaid ei näe.

Eelnõu järgi ei võtaks kinnituskasude maksimisest osa kindlustatud ise. See käiks vastu senisele sotsiaalkindlustuse praktikale kogu ilmas (välja arvatud SSSR). Pealegi on rahvusvaheline töökonverents 1925. a. kindlaks määranud üldised põhimõtted, mille järgi kindlustustuleks teostada, kusjuures need alused ette näevad ka kindlustatute osavõttu kulude kandmisest.

Kindlustuskassade valitsemine on eelnõu järgi rajatud alustele, mis tegelikult elus on osutunud ebaõnnestunuks; nimelt

võtaks kassade valitsemisest osa ainult kindlustatud. Juba eelmised valitsused on Riigikogule esitanud üldise haiguskindlustuse seaduseelnõu, mis praegust korda muudaks ja valitsemisest osa võtma kutuks ka tööandjad. Kuni käesoleva ajani on meil ja Lätis tööandjad kassade juhtimisest kõrvaldatud.“ Minister kirjutas seda sel ajal, kui reform oli Lätis veel läbi viimata. „Kui maksusid maksavad koos töövõtjatega ka tööandjad, siis on ka õiglane, et kassade valitsemisest mõlemad pooled osa võtaksid.

Kõigil neil põhjustel ei poolda rkl. L. Johanson'i ettepanekut, vaid panen ette Riigikogule selle tagasilükkamiseks soovi avaldada.“ Nii kirjutab minister.

Mõne sõnaga peaks tähendama veel rkl. L. Johanson'i eelnõu-ettepaneku käigule. See eelnõu on meil rkl. Johanson'ilt esitatud teises väljaandes. Esimene väljaanne jõudis meie kätte juba Riigivanem Tõnisson'i valitsuse ajal, nimelt sel ajal, kui rkl. L. Johanson'i rühm opositsioonis viibis. Nüüd rkl. Johanson esitab jällegi eelnõu, kui ta rühm jälle opositsioonis. Paistab, et see on seaduseelnõu, mis esitatakse niisugustel ajajärkudel. Varsti pärast seda, kui rkl. Johanson esmakordselt esitas seaduseelnõu, sai härra Johanson töö-hoolekandeministriks. Aga minister Johanson nähtavasti ei jõudnud ega sõandanud või ei julenud seisukohta võtta rkl. L. Johanson'i eelnõu kohta... (L. Johanson, stp: Kas Teie arvate, et selle seaduse ühe kuuga saab vastu võtta?) Olite ju mitu kuud minister. Ehk küll sotsiaalkomisjon peale käis ja nõudis, et ometi tuleks eelnõu kohta valitsusel seisukoht, jäi see seisukoht siiski tulemata, sellele vaatamata, et eelnõu initsiaator vastaval alal oli ministriks saanud. Ükskord, komisjoni parema tiiva ettepanekul võeti eelnõu sotsiaalkomisjonis arutusele, sest ei jõutud enam valitsuse seisukohta oodata ja taheti ükskord küsimust nii või teisiti otsustada. See oli 1. II 29., kui see eelnõu jõudis sotsiaalkomisjonis päevakorda. Siis otsustas sotsiaalkomisjon rkl. Eflman'i ettepanekul teatud häälestenamusega, põllumehed olid vastu, katkestada eelnõu arutamine kuni haiguskindlustuse seaduseelnõu komisjoni jõudmiseni, et küsimust käsitleda paralleelselt. Ministriks olemise ajal esitas härra Johanson kitsama eelnõu, mis käsitleb ainult haiguskindlustust ja mis jättis kõrvale töövõimetuse, vanaduse ja leskede kinnitamise. Nii et meie näeme, (A. Sch ul b a c h, töer: Kahekordne raamatupidamine.) et härra Johanson ei võta seda eelnõu tõsiselt, vaid seal on olnud kuidagi teistsugused erilised kaalutlused, mis sundinud seda eelnõu esi-

tama. Neist kaalutlustest on mulle ka räägitud, aga neist ma praegu ei räägi. (L. Johanson'i stp, O. Gustavson'i stp ja A. Schulbach'i, töer hulgalised vahel h ü ü d e d. — L. Johanson, stp A. Schulbach'ile, töer: Kahekordne raamatupidamine, kahekordne nägu on teil.)

J u h a t a j a: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma palun esiteks kõnelejat mitte segada ja teiseks, viisakuse piiridesse jääda.

K. T a m m (põl): Kõigil neil asjaoludel, mis ma olen ette kandnud, teen sotsiaalkomisjoni nimel ettepaneku, haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus tagasi lükata.

J. M a s i n g (mo): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Suurtööstuse arenemisega tekkis ühtlasi ka tarvidus, korraldada tööliste haiguste ja töö juures saadud vigastuste puhul arstiabi ja ainelist toetust. Möödunud sajandi 80. aastateni sündis see, eriti Inglismaal ja Saksamaal, tööliste vastastikuste abiandmise seltside ja ühingute kaudu. Kuigi osavõtt neist ühingutest tööliste ei olnud sunduslik, siiski kasvas nii ühingu kui ka nende liikmete arv kiiresti. Peagi tungis ka politika neisse töölisorganisatsioonidesse, neid hakati kasutama sotsialistliku propaganda rakukestena. Selles nägi tolle aegne riigimees Bismarck Saksa riiklusele hädaohtu. Viimase ärarahoidmiseks ja tööliste riigile võitmiseks võeti ette riiklik aktsioon tööliste olukorra parandamiseks. 1883. a. pandi Saksamaal maksma tööstusetööliste kohta sundhaigusekindlustus, seda seadust laiendati paari aasta pärast äriteenijatele ja järgmisel, 1886. a. ka maatööliste. Saksamaa sotsiaalne seaduseandlus sai nii mõnelegi teisele riigile eeskujuks. Umbes samasugused seadused pandi maksma Austrias ja Ungaris 1888. ja 1891. a., Norras 1909. a., Serbias 1910. a. ja Inglismaal 1911. a. Maailmasõja puhkedes tuli seisak sotsiaalseaduseandluses, ja maailmasõja lõppedes algas sotsiaalseaduseandluse areng jällegi uut käiku peaaegu kõigis riikides.

Saksamaal kuulub praegu ligi 80% kõigist riigi rahvast mõnesuguse kindlustuse alla, ja terve Saksa riik on muutunud nagu mingiks kindlustuseühinguks. Eesti kuulub nende riikide hulka, kus sotsiaalne seaduseandlus seni on arenenud vähemal määral, ja selleks on oma põhjused. Eesti on alles noor riik, seejuures aineliselt nõrk riik. Esimesed katsed sotsiaalseaduseandluse alal on meie juures rajatud ebaõigele alusele, mis tekitanud seltskonnas sotsiaalkindlustuse vastast

meeleolu. Ma ei taha eitada igasuguseid sotsiaalkindlustusi, mõne rahvakihi suhtes võivad need olla isegi tarvilikud ja kasulikud, kuid ma ei saa jätta seejuures mainimata ka neid varjukülgi, mis sotsiaalkindlustused enesega toovad kaasa. Võtame näiteks haigusekindlustuse. Sellel on kahtlemata oma hüved. Tema võimaldab arstiabi ka neile rahvakihtidele, kellel see muidu aineliselt võimatu. Haigusekindlustus võimaldab neile igasugust arstiabi, kodust, ambulatoorset ravimist ning peale selle ravimist haigemajades kui ka sanatooriumides. Haigus võidakse teha aegsasti kindlaks, mis eriti tähtis nakkushaiguste puhul, sest seetõttu võidakse ära hoida taudide levimist. Peale selle antakse tasuta ka arstirohte, abinõusid, sidumismaterjali ja isegi toetust haiguse puhul.

Ka noortele arstidele on haigekassa kasulik asutus. Noorel arstil ei ole kerge luua iseseisvat eksistentsti, saavutada iseseisvat praktikat; haigekassade abil läheb aga see temal hõlpsamini korda. Nii siis näiliselt õnnistuserikas asutus nii haigetele kui ka arstidele. Kuid asjal on ka teine külg, ja ma tahan puudutada ka seda teist külge.

Esiteks, haigekassa süsteemi juures tungib haige ja arsti vahelisse isiklikku usaldusevahekorda kolmas tegur — bürokraatlik aparaat kõige oma kantseilise asjaajamisega. Haige teab, et ta ei ole harilik haige, vaid nummerdatud haige, kes pöörab arsti poole nummerdatud tshekiraamatuga õige madala tasu eest, ja tal tekib tunne, nagu ei tahaks haigekassa arst teda küllalt hoolikalt ravida. Nii kaob haigel usk ja usaldus arsti vastu.

Kui aga usaldus ja usk arstisse puuduvad, siis ei saa arstimisel olla soovitavaid järeldusi. Haigel algab käik arstilt arstile, ta kuuleb oma seisukorra kohta mitmesuguseid oletusi, mille tagajärjel haigel kipub kaduma lootus oma paranemisse, ta muutub paratamata neurasteenikuks, hüpohondrikuks.

On loomulik nähtus, et harilikult pöörduvad haiged meelsamini vanemate, rohkem kogenenud arstide poole. Haigekassa praktikas võib aga tähele panna ümberpöörduv nähtust. Eeldatakse nooremaid arste. Sel on ka oma põhjus, nimelt nooremaid arste on kergem viia eksiteele, nende juures on kergem simuleerida haigust ja saavutada vabu päevi. Noor arst püüab selles ka olla vastutulelikum, et kindlustada enesele rohkem praktikat ning võita haigete poolehoidu. Tõsiste haigete hüvid aga kannatavad selle all.

Haigekassades peavad arstid töötama massiliselt, seal peab arst lühikese aja jooksul vastu võtma palju haigeid, ta ei suuda tarvitada kõiki arstiteaduse mee-

todeid haiguse kindlakstegemiseks ja haige ravimiseks. Nii muutub arstimine pinnapealseks ning shablooniliseks. Arst, kes peab olema tõsine teadusmees, muutub ärimehelikuks käsitööliseks. Selle all kannatavad haigete hüvid, kui ka arsti eetika, arstiteadus ja terve arstikond. (O. Gustavson, stp: See käib jaoskonna arstide kohta ka.) Väga kahju, kui käib. Arstiabi haigekassade kaudu ei ole ainult võrdlemisi halb, vaid ka väga kallis. Tarvitatakse arstiabi, rohte, kui ka sidumisabinõusid rohkem kui muidu. Mispärast mitte tarvitada, kui tasuta saadakse. Peale selle tuleb niisuguse kassadesüsteemi juures märkida suurt kantseilist, bürokraatlikku aparaati. Seal peab olema ametis suur hulk ametnikke. Sakamaal näiteks tuleb 40 tuhande haigekassa arsti kohta ligi 30 tuhat kantseiliametnikku. Suur osa haigusekindlustuse kassade kuludest ei lähe otsekohe haiguse arstimiseks, vaid kantseiliseks tööks. Haigel otsekohe ei ole sellest mingisugust kasu, kui paberite virn haigekassa kantseleides aina kasvab.

Edasi töövõimetuse ja õnnetusjuhtude vastu kindlustus. Kui inimene saab töö juures vigastatud ja kaotab selle tagajärjel tööjõu kas täielikult või osaliselt, siis antakse talle kindlustusekassa poolt vastav summa. See on kõik väga ilus ja ideaalne põhimõte, kuid kahjuks on inimene egoist ja jääb selleks. Ta tahab ära kasutada haigust ja õnnetusjuhtu oma isiklikkudes huvides. Päril kindel fakt on see, et kindlustatud haiged ei parane nii ruttu, kui kindlustamata haiged. Nende juures tekib nagu tahe — olla haige, haigus muutub elukutseks. Kindlustusekassade ravilaid nimetatakse õigusega simulatsiooni ülikoolideks. Toon näiteks mõned juhud: ravilasse toodi kaks haiget, mõlemal ühesugune vigastus — reieluu murd. Üks neist on kindlustatud haiguse vastu, teine kindlustamata. Mõlemate juures paraneb vigastus täiesti normaalselt ilma igasuguste komplikatsioonideta. Kindlustamata haige lahkub ravilast kuue nädala pärast ja võib tarvitada jalga käimiseks. Kindlustatud haige viibib ravilas üle kolme kuu, ei taha lahkuda, kaebab, et jalg teeb valu, ei või jalga käimiseks tarvitada. Kui arstidel lõppude-lõpuks läheb korda haigele selgeks teha, et vigastus paranenud, luu korralikult kokku kasvanud, mida tõendab ka Röntgen'i ülesvõte, vastab haige: mina olen elukutseline parvepoiss, mul tuleb hüpata libedatel, märgadel paljadel, ja selleks ei saa tarvitada jalga, mis korra murdunud, mind tuleb osaliselt töövõimetuks lugeda.

Pärast viimast koolerataudi 1892. a. algasid Hamburis suured ehitusetööd ka-

nalisatsiooni ja veevärgiehituste alal. Seal oli peale Saksamaa tööliste ka muulasi välismailt. Sellejuures tuli ette iseäralik nähtus. Kõik haigused ja vigastused paranesid välismaalaste juures palju kiiremini, kui Saksamaa oma tööliste juures, ja põhjuseks oli see, et Saksamaa töölised olid haiguste ja õnnetusjuhtude vastu kindlustatud, välismaalased aga kindlustamata.

Haigekassade literatuurist võib leida ühe iseäralise haiguse nimetuse „morbus cassubicus“, mida harilik arstiteadus ei tunne. See iseäralik nimetus on tekkinud järgmistest asjaoludest. Danzigi lähedal asub Kassubei küla, koosneb kehvikutest-põllupidajatest ja kaluritest. Kõik nad on kindlustatud haiguste ja õnnetusjuhtude vastu. Mõned küla elanikud hakkasid saama pensioni vigastuste tagajärjel. See tekitas ka teiste juures tahet saada pensioni või „Rente't“, nagu sakslane ütleb. Mõeldi välja kõiksuguseid vigastusi, peaausjalikult kaevati seljavalude üle, mis tulnud töstmisest või kukkumisest, ja et ei suudeta teha füüsilist tööd. Kui arstid püüdsid isikule selgeks teha, et ta on siiski terve, ei lepitud sellega, vaid protsessiti ja pöörati kõrgema instantsi poole. Sellest tulebki see iseäralik haiguse nimetus.

Vanemad Tallinna elanikud mäletavad matusekassa lugusid. Matusekassades kindlustati inimesi selleks, et surma puhul saada matuse toetusesummasid. Alguses arenes asi päris korralikult, kuid peagi muutus see täielikuks jandiks. Nii nagu kaltsukorjajad käivad majast majja, nii käisid majast majja raukadekorjajad. Mida vanem oli rauk, seda kasulikumaks kindlustuseobjektiks osutus ta. Nõuti küll ka arstitunnistust. Kuid arstile ei teinud mingit erilist raskust tunnistada näiteks 80-aastast rauka nii terveks, kui terve üks 80-aastane inimene üldse võib olla, ja kui niisugune isik ka varsti suri, siis ei olnud selles midagi erilist.

Peagi ei lepitud ainult raukade korjamisega, vaid hakati otsima teisi surijaid. Kuid siis tulid esile igasugused pettused ja kelmused. Oli selge, et asi niiviisi ei või jääda püsima, et krahh peab tulema. Krahh tuligi, ja kassad jäid pankrotti. Ja siis selgus nii mõndagi.

Mina isiklikult sain ametlikult järelepärimise, kuidas oli võimalik, et inimene, kelle olin tunnustanud terveks, suri mõne päeva pärast tiisikusse. (J. Voiman, stp: Hea atestatsioon arstile. — A. Sirro, stp: Halb arst.) Sel puhul selgus, et minu juurde oli toodud surija dokumentidega terve inimene, umbes sama vanune ja paluti minult tunnistust koha- saamiseks. Kuid seda tunnistust kasutati ettenäitamiseks matusekassase.

Edasi. Noormees haiguste ja õnnetusjuhtude vastu kindlustatud, saab töö juures õnnetat surma. Tema noor naine hakkab saama pensionisummasid. Varsti astub lesk kodanlikku abiellu. Teisest abielust sünnivad lapsed. Kui naiselt küsiti, miks ta ei abiellu oma laste isaga, siis oli vastus lühike ja lihtne: ta jäävat sel puhul ilma endise mehe pensionist. Sääraseid näiteid võiks tuua väga palju, kuid arvan, et aitab neistki.

Üldiselt kokku võttes toovad sotsiaalkindlustused isikule kasu, kuigi võibolla ajutiselt, kuid üldiselt mõjuvad nad rahvale halvasti, nõrgendades rahva tahtejõudu, energiat, ettevõtlikkust, ja vähendavad kokkuhoiu põhimõtet. Ise mees olla, ise raskustest üle saada, ise eluvõitlusest võitjana välja tulla, ise end kindlustada, need vourused tumenevad ja kaovad pikkamööda täiesti. Kuid jättes kõike seda kõrvale, ei saa siiski pooldada rkl. härra Johanson'i eelnõu järgmistel põhjustel. Härra Johanson'i eelnõu paneb kõik kulud tööandjatele ja osalt riigile. Kuna aga teame, et kõigis kodanlikkudes riikides võtavad osa kindlustuse kuludest ka kindlustatud, sest viimased on otsekohe kindlustusest huvitatud ja kindlustusest kasu saajad.

Mis puutub õigustesse, siis Johanson'i eelnõu neid kohustusekandjatele anda ei taha, kuna aga jällegi teistes kodanlikkudes riikides kohustusekandjad-tööandjad, kes osalt kulu kannavad, ei ole ainult õigustatud, vaid otsekohe kohustatud osa võtma kindlustuse korraldusest ja valitsemisest.

Peale selle puudub härra Johanson'i eelnõus igasugune asjalik kalkulatsioon, kuipalju säärane kindlustusebukett meie rahvale ja riigile läheks maksma. Et see summa väike ei ole, on päris selge. Võtame võrdluseks riigiteenijate haigusekindlustuse. Riigiteenijaid ühes perekonnanliikmetega oleks ümmarguselt 50.000. Nende haigusekindlustus läks maksma 1923. a. 57.000.000 senti. Seitsme aasta jooksul on kulud kasvanud ja tõusnud üle 100.000.000 senti. 50.000 teeb meie rahva üldarvust 5%. Kuipalju või kui suur protsent meie rahvast kuuluks Johanson'i eelnõu järgi haigusekindlustuse alla, on umbkaudu raske öelda, sest eelnõu autor ei tee ise ka selleks mingisuguseid arvatlusi.

Minu arvamise järgi kuuluks siis vähemalt 50% kõigest rahvast haigusekindlustuse alla, ja vabatahtlikult võiks selle alla kuuluda isegi kuni 80%. 5%-di haigusekindlustuseks kulub 100 miljonit senti, 50%-di kulu oleks 1 miljard ja kui tõuseks 80%-le, siis 1 miljard 600 miljonit. See oleks haigusekindlustus üksi, peale selle tuleks juurde vanaduse kind-

lustus. On ette nähtud, et juba 10-aastase töötamise järele võib pensioni saama hakata isik, kes vähemalt 55 a. vana. Teame, et meie rahva sündivus on väike ja näitab õieti vähenemise tendentsi, seetõttu suureneb võrdselt, protsendiliselt vanade arv. Meie rahvas vananeb, raugastub, ja ei ole kahtlust, et nende käte arv, kes need miljardid kokku töötama peaksid, mis kindlustus nõuab, oleks õige väike. Rkl. härra Martna retsepti järgi tuleks teha laene, kui endal summasid ei ole, ja tõepoolest ei ole härra Johanson näidanud neid summasid, kus need peituvad ja kust neid saada, millega seda kindlustust teostada. Minu arvamise järgi tohitakse laene, eriti välislaene ainult siis teha, kui laene saaks nii ära kasutada, nii tööle panna, et nad tasuksid protsendid, et laenusummad ise endid amortiseeriks, ja et need, kes laenuga töötaksid, saaksid selle töö juures tasu; ainult siis võib öelda, et laen on rahvamajanduse rikastamine. Vastasel korral, kui laen ära kasutatakse igapäevaseks eluks, korteri, riiete ja toidu muretsemiseks, siis laen säärasel viisil ei ole rahvamajanduse rikastamine, vaid rahvamajandus jääb selle laenu võrt kehvamaks ja läheneb selle laenu võrt pankrotile.

Kui räägitakse härra Johanson'i eelnõu vastu, siis küll mitte seepärast, nagu ei tahetaks saada aru meie rahva hädast ja viletsusest, nagu ei tahetaks seda meeldi kõrvaldada, vaid põhjus on see, et terve mõistus ütleb: üksi seaduse paragrahvide vastuvõtmisega ei saa lahendada suuri majanduslikke probleeme, ei saa teha rahvast rikkamaks ja jõukamaks, ei saa kõrvaldada sotsiaalhädasid ja viletsusi, vaid selleks on vaja midagi muud, ja see midagi muu on kavakindel loov töö.

L. J o h a n s o n (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Kuulates härra Tamme ja härra Masing'i kõnesid selle seaduseelnõu vastu, peab küll tunnistama, et ega siin maakeral tõesti midagi uut ei sünni. Niisuguseid jutte, nagu täna kuulsiime mõlema Riigikogu liikme suust, on aetud kõigis parlamentides, kus need küsimused üles tõusnud, iga sotsiaalkindlustuse seaduse ja iga sotsiaalseaduse jupi juures. Midagi ei ole juurde lisanud härra Tamm ega ka härra Masing. Ma võin isegi tunnistada, et nad liiga vähe on öelnud, ja need näited, mis ette toodi väärnähtuste kohta kindlustuse alal, on isegi väikesed, neid oleks võinud rohkem tuua, nagu seda varem on tehtud. Omalajal kui oli siin sellekohane seadus arutamisel, siis tõi üks Riigikogu liige näite, et üks sulane maal selleks, et pensioni saada, isegi terava hargi otsa kara-

nud; teise kohta toodi näide, kuidas ta jala kaotanud, et tal ei pruugiks tööd teha. Nende poolt, kes säärase seaduste vastu võitlevad, on näiteid toodud, kuidas mõni inimene isegi pea kaotanud, et aga pensioni kätte saada. Niikaugele on mindud. Kuid sellele vaatamata, mis meie näeme? Igas riigis pannakse need seadused siiski maksma ja ikka suuremas ulatuses. Härra Tamm nimetas siin mõne riigi, kellel veel täies ulatuses neid seadusi ei olnud, näiteks Prantsusemaa, aga lisas juurde, et 1928. a. võeti seadus vastu, ja tänavu peab see maksma hakkama, ja see on väga laiaulatuslik seadus, mis ei puuduta ainult haigusekindlustust, vaid läheb kaugemale. Kui vaatame sotsiaalkindlustuse seaduste arengut viimase kümne aasta jooksul, siis näeme, et see võrk on tihedamaks läinud; ainult üksikud riigid, kus reaktsioon valitseb, on välja jäänud. Ei ole nimetada üht kultuurriiki, kus ei oleks seadust ühel või teisel kujul maksmas Euroopas, samuti väljaspool Euroopat.

Härra Tamm algas oma ülevaadet seega, et küsis, missuguse suuna peame võtma sotsiaalkindlustamise teostamisel. Muidugi tema lõpuks jõudis välja selleni, et ei tuleks üldse mingit suunda võtta.

Tema kõneles kahest teest, vabatahtlikust, mille tüübilise näitena tõi Põhja-Ameerika Ühendriigid, ja sunduslikust, mille alguse ta leidis Saksamaalt läinud aastasaja keskpaigast. Härra Tamm aga jättis ütlemata, et siin ei ole kahe paralleelse liikumisega tegemist, vaid nähtusega, kus vabatahtlik kindlustamine järjest muutunud sunduslikuks kindlustamiseks, ja nii on sündinud muu seas ka Saksamaal ja terves reas teistes riikides, kus vabatahtlikud kindlustamiskassad on muudetud sunduslikkudeks kindlustamiskassadeks, mis on teotsema pandud parlamendi või valitsuse poolt väljaantud seaduste ja määruste alusel.

Nende väidetega, mida need mõlemad härrad tõi sotsiaalkindlustuse vastu, on juba omalajal esinetud, kuid ikka vähemaks ja vähemaks on need jäänud. Eesti töösturid näiteks on need väited juba ammu ümber lükanud, need töösturid, kelle nimel rkl. Tamm siin kõneles. Selle tõenduseks võiksin lugeda väljavõtte „Kaubandus-tööstuskoja Teatajast“, milles on toodud Balti riikide majandusetege- laste kongressi kirjeldus, ja kus muu seas on seisukoht võetud sotsiaalkindlustamise kohta. Siin on muu seas öeldud, et konverents peab soovitavaks haigusekindlustust kõigil palgatöö harudel. Muidugi on siin loetletud ka tingimused, kuidas seda tuleb teha. Tähendab, Balti riikide töösturite ühine esindus on ka selle tar-

vilikuks tunnustanud, ja ei pea seepärast ei väike-, kesk- ja suurtoösturid härrade Tamme ja teiste, kes pärit matusekasade päevilt, eestkostmist mitte tarviliikuks, missuguse seisukoha nad ise must-valgel avaldanud.

Edasi tunnustab sama konverents soovitatavaks sotsiaalkindlustuse õnnetusjuhtude ja kutsehaiguste vastu panna maksma kõigis tööstuseettevõtetes. Seda ütleb Balti töösturite konverents. Ja kui siin kõneldakse sellest, et õnnetusjuhtude vastu kindlustamine surmab töötahet, ja kes teab mis muud, siis on see seisukoht pärit jällegi möödunud aastasajast ja selle peaks sammal olema kasvanud.

Edasi ütleb Balti töösturite konverents, et vanaduse, invaliidide ning leskede hoolekannet peaks teostatama riigi ja omavalitsuste kulul. Selle kohta seab üles nõudmise, et riik peaks nende eest hoolitsema. Tähendab, väikeriikide töösturid on loobunud seisukohtadest, millega siin parlamendis sellekohase seaduse puhul siiski veel välja tullakse. Muidugi, iga seisukoha, iga vananenud, iganenud seisukoha kaitseks võib tuua terve rea autoriteete ette, kuid neil ei olnud tuua rohkem kui üks. Aga ma ütlen, neid võib isegi 100 ette tuua, kes kõnelevad sotsiaalkindlustuse vastu, kes kõnelevad palju veenduvamalt, palju selgemini, kui need virilad autorid, kellega siin opereeriti. Selles küsimuses on ka arstide keskel lahkuminekuid. Ja meie teame, et ka meil on arstide konverentsil võetud seisukoht mõne vanameelse arsti eestvõttel isegi praegumaksvate seaduste vastu. Seda on ka mujal tehtud ja selle üle on ka paksumad raamatud kirjutatud. Aga meie näeme kõigele sellele vaatamata, et silmapaistvate arstide keskel Euroopas on tuntud autoriteetidid, kes sotsiaalkindlustust kui niisugust mitte ainult ei propageeri, vaid katsuvad seda igal viisil teostada, sellejuures sugugi ei karda, et see arstide kõlblusele nii surmavalt allakiskuvalt mõjub.

Kui meil Eestis sotsiaalkindlustuse vastu ette tuuakse muu seas ka seda, et see nagu arstide kõlblise tasapinna alla kisub, siis tuleb üles tõsta küsimus arstide eetikast ja kõlblusest, aga mitte sotsiaalkindlustusest. Kui on arste, kes niisugusel alal kalduvad kuritegevusele, siis ei ole nad usalduseväärset, et nende poole pöörataks. Niisuguseid inimesi ei tohiks arstide hulgas olla, aga kahjuks on ka arstide keskel inimesi, kes ilma et nad haigekassades teeninud, kohtu alla langevad ja kinni mõistetud. Kui sääraseid nõrku inimesi tuleb ette ühe kutse juures, siis ei maksa niisuguste väidetega välja tulla sotsiaalkindlustuse vastu ja

öelda, et sotsiaalkindlustus on see, mis hakkaks arste hukutama. Neile inimestele tuleb öelda, — olge ise eneseette mehed ja tehke endid tubevaiks, et kiusatustele võiksite vastu panna. Ärgu hakatagu aga vastu vaidlema niisugustele seadustele, mis tarviliikuks tunnustatud mujal riikides, mis tarviliikuks tunnustatud kongressidel nii töösturite kui tööliste esindajate poolt, mis tarviliikuks tunnustatud teaduse-, riigi ja seltskonnategelaste poolt, vaid näidatagu, milles see hädaoht õieti seisab. Kui võtta seda küsimust erapoolelt, siis ka need inimesed, kes leiavad, et ei saa maksma panna seda seadust, on arvamisel, et säärase seisukohtadega, millised arstid ette toonud, ja nende väidetega, mis härra Tamm ette tõi, ei saa sotsiaalkindlustuse seaduse tagasilükkamist põhjendada. Need on väited, — niisuguseid võiks veel palju rohkem ette tuua, kuid need ei kõnele selle seaduse vastu ega kahjuks, et see sellepärast tuleks tagasi lükata.

Rkl. Masing'i poolt tuuakse ette, et arstid on seepärast selle seaduse vastu, et nad otsekohe haige käest honorari tahavad kätte saada, ja nad ei taha mingisugusesse vahekorda astuda haigekassaga.

Kui sellelt seisukohalt välja lähkime, siis ei oleks tulnud üldse kogukondlikku arstiabi korraldada. Aga meie teame, et juba Vene tsaari ajal oli korraldatud ühiskondlik arstiabi. Meie peaksime siis kõik ühiskondliku arstiabi kõrvale heitma ja ainult eraarstidel laskma teostada, sest arstidel on parem, kui neile otsekohe pihku makstakse!

Kas võib niisuguse seisukohaga käesoleva seaduse vastu võidelda! See ei ole õige seisukoht. Kui nüüd honorariküsimus üles tõuseb, ja haige peab maksma otsekohe arstile niipalju, kui viimane nõuab, siis peab tunnistama, et siin on tööalaga tegemist, kus ühiskondlikul arstiabil alus olemas. Seda on tunnustanud iga riik, ka need riigid, kus sotsiaalkindlustus veel teostatud pole.

Siis edasi, öeldi, et haigekassadesse valguvad noored arstid, kes ei oska seal seda ja teist teha, ning haigus venib. Tõstke see küsimus siis üles ja näidake, et ka mujal kohtades, kus noored arstid, kes alles äsja ülikooli lõpetanud, ei saa kohe inimesi arstida nii nagu vilunud arstid, vaid neil peab teatud praktika olema. See on hoopis teine küsimus. See on arstikutse korraldamise küsimus. Mis on sellel ühist haigekassadega? Meie haigekassade juures on ametis niihästi noored kui ka vanad arstid. Vanade arstide hulgas on ka küllalt neid, kes oma alal kogenemata, samuti ei või öelda kõigi noorte arstide kohta, et need on omal alal

nõrgad. Inimesi on mitmesuguseid iga töö juures, samuti ka arstide keskel. Aga haigekassade vastu olla seepärast, et sinna valguvad noored arstid, ja vanad jääksid kõrvale, sellega ei saa haigusekindlustuse seaduse vastu võidelda.

Siis edasi õnnetusjuhtude vastu kindlustamise suhtes tõi rkl. Tamm ette ühe kuulsa Shveitsi arsti — neid kuulsaid arste on iga ala juures — ütluse, et õnnetusjuhtude vastu kindlustamine surmab töötahte, haigusekindlustus halvab tahet, terve olla. Õnnetusekindlustus, õnnetusjuhtude vastu kindlustamine on igalpool väga laias ulatuses teostatud, ja selle on tarvilikuks tunnustanud mitte ainult töölised ja töösturid, vaid ka arstid, ja väga autoriteetlikud arstid, säärased, kelle nime rohkem tuntakse, kui selle Shveitsi arsti oma, kes niisuguseid paradokse öelnud. See paradoks on ju väga vaimukas, kuid öeldud täiesti aluseta. Seda ei tule arvestada enne, kui tegelikult näidatakse, kuidas õnnetusjuhtude vastu kindlustamine halvab töötahet. Kui loogiline olla, siis peab ütleva, et kui sõdurile, kes väliinil sunnitud võitlema, võitluses käe, jala või ükskõik missuguse kehaosa kaotab, pärast pensioni makstakse, siis see surmab temal võitlusetahte. Ta ei taha enam võitlusse minna. See autoriteet, kes töötahte kaotamist kindlustuse läbi oletab, eksib. Samuti see arst, kes ütleb, et inimene, kes töö juures vigastatud saab, ja kellele pensioni makstakse, kaotab töötahte. (J. Voiman, stp: Hea atestatsioon arstidele!) See on ju täiesti analoogiline nähtus, ja ma arvan, et see peaks igäühele selge olema, et niisugused Shveitsi autoriteetid võiksid küll jääda Shveitsi talvekuurortidesse parem suusata, kui et neid siia Riigikogu kõnetooli tassitaks. Niisuguste autoriteetidega ei tarvitseks küll sotsiaalkindlustuse vastu välja tulla.

Siis öeldakse, et haigusekindlustus halvab tahet terve olla. Mis on selle tõenduseks ette toodud? On räägitud igalpool, et see mõjub nii, et inimene tahaks haige olla. Aga mis see inimene võidaks sellega, kui ta haige on? Ta ei saa ju harilikult tol ajal, kui ta haige on, oma tööpalka, vaid saab seda ainult teatud aja jooksul. Ja teiseks on ikkagi haigus säärane nähtus, mille üle otsustab haigusekindlustuse asutustes arst. Kui arst leiab, et inimene haige on, kui sellel inimesel haiguse tunnemärgid olemas, siis tunnustatakse ta haigeks, aga muidu mitte. Et nüüd inimene läheb ise enesele haigusi tegema, siis on ju sellel oma halvad tagajärjed, see on tervise rikkumine. Üksikuid niisuguseid juhte on küll olnud, ja võibolla on isegi rikkalik materjal selle üle sellest ajast, kus Vene ajal nekruteid võeti, ja

kus inimesed endid haigeks tegid. Aga kui seda seal on ette tulnud, siis ei saa seda ometi igapäevases elus ette tulla. Inimesel on kõige suuremaks varaks tervis, ja seda tervist nende krosside või sentide pärast rikkuma hakata, selleks peab inimene olema rumal ja vähearenenud. Harilik inimene seda ei tee. (K. Tamm, põl: Ilma haiguseta võib ka haigeks tunnustatud saada.) Ilma haiguseta ei saa haigeks tunnustada. Neil juhtumistel, kus ilma haiguseta on inimene haigeks tunnustatud, on kuritegu aset leidnud, või on arst eksinud. Mina ei usu, et meie inimesed eetilisel nii halval järjel oleksid, et nad hakkaksid terveid inimesi haigeks tunnustama. Ma arvan, et need kõik kurjategijad ei ole, kuigi üksikud ette tulevad.

Härra Tamm luges ette terve nimesitiku, kuidas on selle seadusega lugu teistes riikides. Paljudes riikides maksab seadus kas laiemas ulatuses või vähemas ulatuses. Seejuures rkl. Tamm tõi Saksamaa seaduse maksmapanemiseks neid põhjusi ette, et seal on tahetud haigusekindlustuse seadusega võidelda sotsialistide vastu. Kui aga teiste maade selle seaduse maksmapanemise põhjused ette toomata jäid, siis võib järeldada, et ka mujal oleks see seadus sel otstarbel maksuma pandud. Kui see nii on, siis tehke seda ka siin ja võtke seadus vastu sotsialistide vastu võitlemiseks. Kuid see ei ole tõsi-seks põhjuseks, vaid teatud ringkonnad on järele andnud, on viivitanud selle seaduse maksmapanemisega, nagu see näiteks Saksamaal on. Tõsine põhjus on aga see, et on ära tuntud, et tarvis anda kindlustust inimestele haiguste, õnnetusjuhtude ja teistel puhkudel, neile, kes oma tööjõudu kasutada ei saa. Saksamaal olevat rkl. Tamme sõnade järgi see lootus, et teised riigid ka samasuguse seaduse maksuma paneksid, sest kui teistes riikides on väikesemad valmistusekulud, siis mõjuks see Saksamaa valmistusejõule väga halvavalt. Saksamaa on võrdlemisi arenenud tööstusemaa, ja Saksa põllukultuur on kõrgel järjel. On näidatud, et Saksamaa tööstuse üheks tõukejõuks on olnud, et inimestel on kindlustuse tunne, mis seadusega maksuma pandud. Kõik need jutud, mis tuuakse selleks, nagu vähendaks seadus tööliste valmistusevõimet, on vanad jutud, aga need on sisutud jutud. Nendega ei saa põhjendada selle seaduse otstarbekohatust, vaid otse ümberpöörult.

Kui tahetakse, et Eestis tööstus tõuseks, et põllumajandus areneks, siis tuleb ka siin vastav sotsiaalseadus maksuma panna. Sellest on aru saanud, nagu ma näitasin, muu seas ka töösturid ja vastu võtnud resolutsioonid oma konverentsidel.

Edasi vaidles härra Tamm selle seaduse ulatuse vastu, et praegu on maksmas ainult kaks seadust: 1) haigusekindlustuse ja 2) õnnetuste vastu kindlustamise seadus, muidugi ainult tööstuslike ettevõtete kohta. Nüüd tahetavat seda laiendada ka majateenijate ja põllutöölise ning teiste kutsete suhtes, mida ei võivat teha seepärast, et neil aladel tulutoovus võrdlemisi väike. Aga need herrad ei ole näidanud, et sotsiaalkindlustuse seadused oleksid põllumajanduse tulutoovust vähendanud. Sootu ümberpöördu. Kui inimesel ka põllumajanduses on kindlustusetunne, siis ta võib rohkem teha tööd.

Missuguses seisukorras meie majateenijad, sellest on palju kõneldud ja sellele tähelepanu juhitud. Praeguses Riigikogus ainus naisesindaja on ka teenijate seisukorrale tähelepanu juhtinud. Kõigile on teada, missuguses seisukorras on mitte ainult majateenijad, vaid ka käsitöölised

töökodades. Kui see kõik on ette maallitud, siis tuleb samm edasi astuda ja vaadata, mis tarvis teha, et nende seisukord paraneks. Vastasel korral ei ole raske olukorra pildi maalimine muud kui literatuur. Seda ometi ei ole Riigikogul tarvis. Aga kui tahetakse seisukorra parandamiseks midagi ära teha, siis kahtlemata tuleb jõuda sotsiaalkindlustuse seadusteni.

Juhataja: Koosolek on kestnud üle 2 tunni. Kõneleja teatab, et tal kõne pikale venib, seepärast kavatsen kuulutada vaheaja. (H ü ü d e d : L ö p e t a d a !)
Ettepanek on tehtud,
koosolek lõpetada.

(O. Gustavson, stp: Riigikogu juhatus saboteerib!) Rkl. Gustavson, teen Teile märkuse Teile väljenduse pärast. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on vastu võetud. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 14.10 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

